

Ambtsbericht Ahmadi's en christenen in Pakistan

Augustus 2006

Directie Personenverkeer, Migratie en Vreemdelingenzaken
Afdeling Asiel- en Migratiezaken
's-Gravenhage
070 3484517

8 augustus 2006

	Inhoudsopgave	<i>Pagina</i>
1	Inleiding	4
2	Landeninformatie	5
2.1	Politieke ontwikkelingen	5
2.2	Veiligheidssituatie	7
2.2.1	Internationale verhoudingen	7
2.2.2	Nationale veiligheid	8
2.3	Sociaal-economische situatie	12
2.4	Nationale wetgeving	14
2.4.1	Provisional Constitutional Order	14
2.4.2	Wetgeving	14
2.5	Verdragen en protocollen	17
2.6	Toezicht	17
3	Positie van Ahmadi's en christenen	21
3.1	Achtergrond	21
3.2	Naleving en schending mensenrechten	23
3.2.1	Vrijheid van meningsuiting	23
3.2.2	Vrijheid van vereniging en vergadering	24
3.2.3	Vrijheid van godsdienst en overtuiging	25
3.2.4	Bewegingsvrijheid	26
3.2.5	Rechtsgang	27
3.2.6	Arrestaties en detenties	28
3.2.7	Mishandeling en marteling	30
3.2.8	Verdwijningen	31
3.2.9	Doodstraf	31
3.2.10	Huwelijken	31
3.3	De publieke houding ten opzichte van Ahmadi's en christenen	32
3.3.1	De houding van de (centrale) overheid	32
3.3.2	De houding van burgers	36
4	Migratie	42
4.1	Illegale migratie en asiel	42
4.2	Beleid UNHCR	42
4.3	Beleid Europese landen	43
5	Samenvatting	45
I	Literatuurlijst	46
II	Wetteksten	49
III	Kaart Pakistan	61

IV	Aanvraagformulier voor paspoort	62
V	Overzicht politieke partijen	63
VI	Lijst van terroristische organisaties	65
VII	Sektarisch geweld (niet-limitatief)	67

1 Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht wordt de huidige situatie in Pakistan beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van Ahmadi's¹ en christenen die afkomstig zijn uit Pakistan en voor de besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Pakistaanse Ahmadi's en christenen. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerdere berichten over de positie van Ahmadi's en christenen in Pakistan (laatstelijk 30 januari 2004). Het algemeen ambtsbericht beslaat de periode *februari 2004 tot en met 8 augustus 2006*.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van onder andere de Nederlandse vertegenwoordiging in Pakistan aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op politiek, veiligheids- en sociaal-economisch gebied in Pakistan. Na een beschrijving van enkele wettelijke bepalingen en internationale verdragen waarbij Pakistan partij is, komen de mogelijkheden van toezicht op naleving van de mensenrechten aan de orde.

In hoofdstuk drie wordt de positie van Ahmadi's en van christenen in Pakistan belicht, waarbij de achtergrond, recente ontwikkelingen, vervolging en naleving van de mensenrechten worden besproken. In hoofdstuk vier komen illegale migratie en asiel, het beleid van de UNHCR en het beleid van een aantal Europese landen inzake asielzoekende Ahmadi's en christenen uit Pakistan aan de orde. Een algehele samenvatting volgt in hoofdstuk vijf.

Voor de namen die in dit ambtsbericht voorkomen, geldt dat het mogelijk is dat in verschillende bronnen andere schrijfwijzen worden gehanteerd.

---

¹ Ahmadi's zijn personen die behoren tot de Ahmadiyya-beweging. Dit is een religieuze beweging, waarvan de leden zichzelf beschouwen als moslim, maar door de betreffende Pakistaanse wetgeving niet als zodanig worden beschouwd. Zie paragraaf 3.1.

2 Landeninformatie

2.1 Politieke ontwikkelingen²

In april 2002 werd een referendum gehouden door president Pervez Musharraf, dat zijn presidentschap tot 2007 verzekerde.³ Op 10 oktober 2002 vonden in de Islamitische Republiek Pakistan algemene en provinciale verkiezingen plaats.⁴ Het nationale parlement verkeerde vanaf deze verkiezingen tot de laatste week van december 2003 in een politieke impasse, als gevolg van de voortdurende controverse over de *Legal Framework Order 2002* (LFO).⁵ Deze *Order* werd uitgevaardigd door president Musharraf.

Uiteindelijk werd eind 2003 een afspraak gemaakt tussen president Musharraf en de *Muttahida Majlis-i-Amal* (MMA) coalitie(partij). Zij kwamen een grondwetswijziging overeen. De wijziging hield onder meer in dat de presidentiële functie van president Musharraf officieel werd vastgelegd; daarnaast legde de afspraak de geldigheid vast van alle wetten die geïmplementeerd waren sinds 14 oktober 1999. De geldigheid van deze wetten mag dientengevolge onder geen enkele voorwaarde in twijfel worden getrokken.⁶ In ruil voor deze wijzigingen zouden de functies van staatshoofd en opperbevelhebber van de strijdkrachten per 31 december 2004 onverenigbaar zijn. Daarnaast werd vastgelegd dat de presidentiële ambtstermijn 5 jaar zou bedragen.⁷ President Musharraf beloofde met deze afspraak vóór 2005 af te treden als legerleider.

---

² Zie het algemeen ambtsbericht Ahmadi's en christenen van 30 januari 2004 (pagina 4-7) voor de politieke ontwikkelingen van vóór januari 2004.

³ CIA, [World Factbook Pakistan](#), laatstelijk herzien op 10 januari 2006.

⁴ Dit waren de eerste algemene en provinciale verkiezingen sinds de militaire staatsgreep van Musharraf in 1999; Algemene verkiezingen voor het nationale parlement, de National Assembly (NA), en provinciale verkiezingen voor de vier provinciale parlementen, de Provincial Assemblies. Nationale en internationale waarnemers vonden bewijs van fraude en afgedwongen stemmen. The European Union's Election Observation Mission to Pakistan 2002, 12 oktober 2002. US Department of State, [Country Report on Human Rights Practices 2005](#), 8 maart 2006, paragraaf 3. In de aanloop naar deze verkiezingen gaf president Musharraf aan dat de separate kieslijsten voor minderheden zouden worden afgeschaft. Dit werd in januari 2002 vastgelegd in The Conduct of General Elections Order 2002

⁵ De Legal Framework Order 2002 bestond uit een pakket hervormingen, ingevoerd op 21 augustus 2002, dat de machtspositie van de president vergrootte ten koste van de premier, en het leger een grondwettelijke rol zou geven in het staatsbestel, onder andere in de Nationale Veiligheidsraad. Zie algemeen ambtsbericht Ahmadi's en MQM in Pakistan van 27 september 2002 (p. 5-7). Zie ook US Department of State, [Country Report on Human Rights Practices 2005](#), 8 maart 2006, paragraaf 3.

⁶ The Economist Intelligence Unit, [Pakistan Country Profile 2005](#), p. 7 en 9. Het betreft artikel 270 AA van de grondwet.

⁷ Artikel 41(7b) en 44 van de Constitution (Seventeenth Amendment) Act 2003. Zie ook CIA, [World Factbook Pakistan](#), laatstelijk herzien op 10 januari 2006.

Medio september 2004 werd aangekondigd dat president Musharraf niet voor 2005 zou aftreden als legerleider. Een maand later werd een wetsvoorstel aangenomen waardoor Musharraf tot 2007 legeraanvoerder en president van Pakistan kan blijven.⁸ In december 2004 kondigde president Musharraf aan dat hij opperbevelhebber zou blijven.⁹ In de loop van de daarop volgende jaren tot op heden wordt gespeculeerd over Musharraf's intentie om ook na 2007 president te blijven.¹⁰

Van de 342 zetels in het nationale parlement zijn 60 zetels voor vrouwen gereserveerd¹¹ en 10 zetels voor minderheden, te weten vier voor christenen, vier voor hindoes, één voor de sikh, boeddhistische en Parsi gemeenschappen gezamenlijk en één voor Ahmadi's. Leden van deze gemeenschappen mogen via de algemene kieslijst hun vertegenwoordigers kiezen.¹² De parlementszetels voor minderheden en vrouwen worden op grond van de verkiezingsuitslag naar rato toegewezen aan de politieke partijen. De partijen benoemen vervolgens hun kandidaten voor de aan hen toegewezen minderhedenzetels.¹³ Ook in de vier provinciale parlementen en in het lokale bestuurssysteem (*union councils*) zijn zetels voor minderheden gereserveerd, maar niet in de senaat.¹⁴ Van het totale aantal van 728 zetels in de provinciale parlementen zijn 23 zetels voor minderheden gereserveerd.¹⁵

Op 12 mei 2004 is de *Pakistan Muslim League* (PML) ontstaan door het samengaan van de politieke partijen PML-Q, PML-Jinnah, PML-Functional en PML-Junejo. Een week later is de *National Alliance* opgegaan in de PML.¹⁶

De PML is de grootste partij in het parlement; twee andere grote partijen zijn de *Pakistan People's Party* (PPP) en de *Muttahida Majlis-i-Amal* (MMA, een coalitie

---

8 Het wetsvoorstel "President to Hold Another Office Bill 2004" werd op 30 november 2004 getekend. International Crisis Group, [Authoritarianism and political party reform in Pakistan](#), Asia Report no. 102, 28 september 2004, p.8. Freedom House, [Pakistan](#), 2005. DAWN (15-10-04) "Dual-office bill passed amid protests." Zie ook: ANP (30-11-04) "Musharraf mag toch legerchef blijven."

9 US Department of State, [Country Report on Human Rights Practices 2005](#), 8 maart 2006, paragraaf 3.

10 The Economist Intelligence Unit, [Pakistan Country Profile 2005](#), p.7-8. Human Rights Watch, [World report 2006](#), p.296.

11 Foreign & Common Wealth Office, [Country Profile Pakistan](#), laatstelijk herzien op 22-04-05.

12 Moslims kunnen door deze wijziging nu ook op kandidaten van de minderheden stemmen.

13 US Department of State, [Country Reports on Human Rights Practices 2003](#), 25 februari 2004, paragraaf 4.

14 The Statesman (04-01-06) "APMA seeks seats for minorities in upper house."

15 Voor een uitvoeriger uiteenzetting van het kiesstelsel wordt verwezen naar het Algemeen Ambtsbericht Ahmadi's en christenen in Pakistan van 30-01-04.

16 Foreign & Common Wealth Office, [Country Profile Pakistan](#), laatstelijk herzien op 22-04-05. Zie bijlage V voor een overzicht van deze partijen.

van religieuze partijen¹⁷).¹⁸ De MMA vormt de regering in de *North West Frontier Province* en is PML's coalitiepartner in de provincie Balochistan. De oppositie in het parlement, bestaande uit onder meer de *Alliance for the Restoration of Democracy* (deze is opgebouwd uit de PPP en PML-N alsmede enkele kleine partijen), zou zwak zijn. Redenen hiervoor zouden zijn dat de belangrijkste leiders van deze partijen in ballingschap leven en dat de regering de oppositie weinig ruimte geeft binnen het parlement.¹⁹

In augustus 2005 werden plaatselijke verkiezingen gehouden waarbij onder andere *nazims* (hoofd van een district) werden gekozen.²⁰ Een *nazim* legt rekenschap af bij een regiocoördinatie ambtenaar, die is aangewezen door de provinciale gouverneur. Deze gouverneur is op zijn beurt weer benoemd door de president. De politieke partijen waren uitgesloten van de plaatselijke verkiezingen, maar zij (zowel de regerings- als oppositiepartijen) waren nauw betrokken bij de verkiezingen.²¹ De verkiezingen werden naar verluidt gehouden met twee verschillende kieslijsten, waarvan één lijst bestemd was voor Ahmadi's.²²

2.2 Veiligheidssituatie

2.2.1 Internationale verhoudingen

De relatie tussen Pakistan en India is de afgelopen jaren verbeterd²³, hoewel er in de verslagperiode wel spanningen tussen beide landen waren.²⁴ Manmohan Singh, die sinds mei 2004 de Indiase minister president is, heeft beloofd de vredesbesprekingen met Pakistan voort te zetten.²⁵ Ook Pakistan heeft zich gecommitteerd aan voortzetting van de dialoog. In september 2004 werden

---

17 In bijlage V zijn de partijen opgenomen die tot de MMA behoren.

18 In juni 2005 hadden deze drie partijen respectievelijk 122, 77 en 61 van de 342 zetels. The Economist Intelligence Unit, Pakistan Country Profile 2005, p.11.

19 The Economist Intelligence Unit, Pakistan Country Profile 2005, p. 4.

20 DAWN (30-06-05) "Poll schedule announced: 'Local councils stand dissolved.'" Zie ook BBC (18-08-05) "Pakistan begins ballot counting." Deze verkiezingen werden volgens waarnemers van de Europese Unie niet waren gehouden op een eerlijke manier.

21 The Economist Intelligence Unit, Pakistan Country Report 2005, p. 10. In augustus 2001 werden ook dergelijke verkiezingen gehouden.

22 Pakistan Press International (27-07-05) "Jammat-e-Ahmadiyya dissociates from LB polls." Zie ook: The Persecution, Newsreport, year 2005 – A summary, pagina 37. Deze informatie is ook te vinden op de website van The Persecution (www.thepersecution.org).

23 Economist Intelligence Unit, Country Report (main report), juni 2006, p. 8.

24 Slechts sporadisch wordt over incidenten in aan de Line of Control in Kashmir gerapporteerd. In januari 2006 beschuldigde India Pakistan ervan de wapenstilstand te hebben geschonden door mortiergranaten richting Indiaas territorium af te vuren, hetgeen door Pakistan werd ontkend. BBC (19-01-06) "Rivals discuss 'ceasefire' breach."

25 The Economist Intelligence Unit, Pakistan Country Report 2005, p. 16.

besprekingen gehouden over onder meer de betwiste gebieden Jammu en Kashmir.²⁶ Medio april 2005 verklaarden Musharraf en Singh dat het vredesproces onomkeerbaar is²⁷ en in september 2005 hebben de leiders van India en Pakistan de belofte uitgesproken een vreedzame oplossing te vinden voor verschillende geschilpunten, zoals de situatie in Kashmir.²⁸ Naar verluidt heeft India Pakistan op 24 maart 2006 een vredesvoorstel gedaan.²⁹

De spanningen tussen Pakistan en Afghanistan lijken gedurende de verslagperiode te zijn toegenomen door aanhoudende Afghaanse beschuldigingen aan het adres van Pakistan over infiltraties van de Taliban. Tijdens een bezoek in februari 2006 van de Afghaanse president Karzai aan Pakistan overhandigde president Karzai informatie aan de Pakistaanse autoriteiten waaruit zou blijken dat Taliban leider Mullah Mohammed Omar in Pakistan zou verblijven.³⁰ Naar aanleiding van dit bezoek heeft Pakistan 562 Afghaanse gevangenen vrijgelaten, als een gebaar van welwillendheid.³¹ In maart 2006 heeft de Pakistaanse overheid de uitzendingen van twee Afghaanse zenders verboden; deze zenders zouden volgens de Pakistaanse overheid anti-Pakistaanse propaganda verspreiden.³² Eind mei 2006 is een busverbinding opgestart tussen de grenssteden Peshawar in Pakistan en Jalalabad in Afghanistan. Een andere voorgestelde busverbinding ligt tussen Quetta en Kandahar.³³

2.2.2 Nationale veiligheid

Terrorisme, al Qaida, Taliban

Sinds Pakistan zich heeft aangesloten bij de internationale coalitie ter bestrijding van terrorisme, heeft het land zich als bondgenoot van de VS ontwikkeld.³⁴ Het land staat echter bekend als een regionale brandhaard van islamitisch fundamentalisme. Bepaalde terroristische organisaties bieden in naam van de

---

26 Amnesty International, Pakistan, 2004.

27 Foreign & Commonwealth Office, Country Profile Pakistan, laatstelijk herzien op 22-04-05.

28 South Asia Terrorism Portal (14-09-05) "India-Pakistan joint statement."

29 Deutsche Presse-Agentur (24-03-06) "India's prime minister offers Pakistan peacy treaty." Zie ook: ANP (24-03-06) "Indiase premier wil vredesverdrag met Pakistan." Zie ook: Worldpress.org (06-04-06) "India-Pakistan relations: Guarded optimism."

30 DAWN (26-02-06) "Mullah Omar is in Pakistan: Karzai."

31 Reuters (15-02-06) "Pakistan releases 562 Afghans as Karzai arrives."

32 Het betreft de zenders "Tolo" en "Ariana". Deze zender zouden Pakistan beschuldigd hebben van de aanslag op een voormalige president van Afghanistan begin maart 2006. Reuters (17-03-06) "Pakistan bans Afghan television channels." Zie ook: Deutsche Presse-agentur (16-03-06) "Pakistan bans two Afghan TV channels for airing propaganda."

33 ANP (15-03-06) "Eerste busverbinding tussen Pakistan en Afghanistan." DAWN (24-03-06) "Pakistan, Afghanistan to start bus services." Xinhua (23-05-06) "Pakistan, Afghanistan to launch bus service on May 26." DAWN (27-05-06) "Bus service to Jalalabad resumed."

34 Zie onder meer South Asia Terrorism Portal (05-03-06) "Pakistan – US joint statement."

islam onderdak en hulp aan voortvluchtige leden van al Qaida en spannen samen met aanhangers van het voormalige Taliban-regime bij hun activiteiten in de grensgebieden met Afghanistan. Het grensgebied van Afghanistan en Pakistan wordt gezien als een vrijhaven voor extremisten.³⁵

Terroristische organisaties bleven aanslagen plegen, hetgeen onder meer blijkt uit de bomaanslag bij het Amerikaanse Consulaat Generaal in Karachi begin maart 2006.³⁶ Medio 2005 hadden de Pakistaanse autoriteiten naar schatting 600 al Qaida leden gevangengenomen of gedood sinds 2001.³⁷ Ook werden regelmatig militanten preventief gearresteerd.³⁸ Met behulp van de Amerikaanse geheime dienst zijn verschillende al Qaida kopstukken opgepakt in juli en augustus 2005³⁹ en zijn andere gedood in november 2005 en januari 2006.

In de grensgebieden met Afghanistan, die steeds moeilijker toegankelijk zijn voor journalisten of andere waarnemers, werden in de verslagperiode geregeld veiligheidsoperaties uitgevoerd, die gericht waren op verdachten van terrorisme.⁴⁰ Regelmatig vonden botsingen plaats tussen veiligheidstroepen en militanten, onder meer in de grensprovincies Waziristan⁴¹ en de North West Frontier Province.⁴² Er

---

35 Trouw (20-05-06) "Karzai: Madrassa's oorzaak van terrorisme."

36 Bij deze aanslag kwamen 5 mensen om het leven, onder wie een Amerikaanse diplomaat.

37 Washington Post (17-07-05) "Pakistan: Still schooling extremists."

38 Dit waren onder meer leden van de Lashkar-i-Jhangvi (zie bijlage VI).

39 Freedom House, Pakistan, 2005. Eind maart 2006 hebben onbekende gewapende overvallers de leider van een groep die gelieerd is aan al Qaida ontvoerd en mishandeld. Reuters (29-03-06) "Pakistani militant leader beaten up by kidnapers."

40 Amnesty International, Pakistan, 2004.

41 Begin maart 2006 zijn ongeveer 200 militanten (onder meer pro-Taliban opstandelingen) gedood tijdens gevechten met veiligheidsdiensten in Noord Waziristan. Medio maart 2006 verwondde een bom twee Pakistaanse legerofficieren vlakbij Miranshah in Noord Waziristan (een grensregio waar veiligheidsdiensten tegen pro-Taliban en al Qaida militanten strijden). Rond de plaats Miranshah zijn in de eerste helft van maart 2006 96 mensen omgekomen tijdens hevige gevechten tussen soldaten en (al Qaida) terroristen / plaatselijke Taliban (Reuters (20-03-06) "Roadside bomb wounds two Pakistani soldiers." VOA News (06-03-06) "More than 120 killed in clashes between Pakistan army, militants." en Deutsche Presse-Agentur (17-03-06) "Schools, businesses to reopen after two-week curfew in Waziristan." Zie ook Reuters (28-03-06) "Three Kashmir militants arrested in NW Pakistan." Reuters (24-03-06) "Pakistani forces kill up to 20 militants." ANP (24-03-06) "Pakistaans leger doodt aanhangers Taliban." BBC (03-04-06) "Nine die in Waziristan incidents." Reuters (05-04-06) "Pakistan kills 16 militants near Afghan border." Reuters (05-04-06) "Three Pakistan troops killed in militant attacks." Pro-Taliban militanten hebben begin mei 2006 een geestelijke vermoord vlakbij Miranshah, die verdacht werd een informant te zijn van de Pakistaanse veiligheidsdiensten (Reuters (01-05-06) "Pakistani tribal execute Muslim cleric."). Zeven militairen zijn eind juni 2006 omgekomen tijdens een zelfmoordaanslag (ANP (26-06-07) "Pakistaanse militairen gedood door zelfmoordaanslag.")

42 Reuters (28-03-06) "Tribal factions clash in Pakistan, 26 killed." Reuters (28-03-06) "Deadly blast in Pakistan's Peshawar, US mission shut." South Asia Terrorism Portal (www.satp.org) "Major incidents of

waren in maart 2006 aanwijzingen dat de Pakistaanse autoriteiten de controle in delen van de *Federally Administered Tribal Areas* aan het verliezen waren, ten gunste van de lokale Taliban.⁴³ In mei 2006 werd vermeld dat de Pakistaanse autoriteiten de controle over de *Northern Areas* (waar veel sektarisch geweld werd geconstateerd) weer in handen hadden gekregen en dat de situatie redelijk stabiel was.

Op sommige in Pakistan aanwezige madrassas (islamitische scholen), met name in het grensgebied met Afghanistan, wordt naar verluidt religieus extremisme en geweld onderwezen.⁴⁴ Het is onduidelijk hoeveel madrassas er zijn in Pakistan; volgens een bron zijn het er naar schatting 20.000,⁴⁵ waarvan er ongeveer 15 procent extremistisch zouden zijn.⁴⁶ De tolerantie van de regering ten opzichte van madrassas is afgenomen na twee mislukte moordaanslagen op president Musharraf in december 2003 en een mislukte aanslag op de toen nog beoogde minister president Aziz⁴⁷ in juli 2004.⁴⁸ In juli 2005 kondigde president Musharraf aan dat madrassas aan het eind van 2005 geregistreerd moesten zijn en dat alle buitenlanders op deze scholen het land dienden te verlaten.⁴⁹ In medio 2006 bleken echter nog 200 tot 400 buitenlanders aan Pakistaanse madrassas te studeren.⁵⁰ Bovendien heeft de minister van Religieuze Zaken toentertijd toegegeven dat er geen regels bestonden die de aanwezigheid van buitenlandse studenten op madrassas reguleerden.⁵¹ Begin maart 2006 zou een madrasa in Noord Waziristan

---

terrorist violence in Pakistan, 1988-2006." Geraadpleegd op 30-03-06. AFP (03-07-06) "Pakistan: cinq soldats tués dans l'explosion d'une bombe."

43 De FATA zijn gebieden zeven tribale gebieden die niet onder de grondwet van Pakistan vallen en geen deel uitmaken van een der provincies. Zij worden bevolkt door de Pashtun-stammen.

44 US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2004, 28 februari 2005.

45 BBC (29-07-05) "Madrasa foreigners must leave."

46 Washington Post (17-07-05) "Pakistan: Still schooling Extremists." Naar schatting zit slechts één procent van alle Pakistaanse scholieren op een madrasa. The Economist (19-05-05) "Madrasa maths." Zie ook Harvard University, Religious School Enrollment in Pakistan: A look at the data, maart 2005, pagina 11. Naar verluidt wordt er op een zevental madrassas ook de basisprincipes van het christendom en het jodendom onderwezen.

47 Ten tijde van de aanslag was Shaukat Aziz minister van Financiën; ruim een maand later, op 28 augustus 2004, werd hij de Pakistaanse minister president. BBC (19-08-04) "Profile: Shaukat Aziz." Ook : www.en.wikipedia.org.

48 Freedom House, Pakistan, 2005, The Economist Intelligence Unit, Country Report Pakistan, april 2006, p. 1. In mei 2006 zijn vier mannen door de antiterreurrechtbank te Rawalpindi ter dood veroordeeld wegens betrokkenheid bij deze aanslag. ANP (23-05-06) "Doodvonnis wegens aanslag op premier Pakistan."

49 Zie ook BBC (29-07-05) "Madrasa foreigners 'must leave'." De registratie is het gevolg van een overeenkomst tussen de overkoepelende organisatie van madrassas (ITMD) en de Pakistaanse autoriteiten. Aangezien niet elke madrasa is aangesloten bij de ITMD zal waarschijnlijk ook niet elke madrasa geregistreerd worden.

50 Reuters (25-07-06) "Pakistani madrasas refuse to expel last few foreigners."

51 Zie onder meer AFP (07-07-06) "Des étrangers toujours dans les madrasses du Pakistan."

verwoest zijn door het Pakistaanse leger⁵² en op 15 maart 2006 is een madrassa in Miranshah (Noord Waziristan) opgeblazen door het paramilitaire politiekorps; volgens Pakistaanse beambten diende de madrassa als een toevluchtsoord voor militanten.⁵³

In april 2004 bepaalde de Pakistaanse *Supreme Court* dat degenen, die veroordeeld zijn voor terroristische activiteiten, geen beroep kunnen doen op de wettelijke bepalingen omtrent moord. Eén van deze bepalingen verschaft de mogelijkheid dat de nabestaanden van een slachtoffer de dader kunnen vergeven, waardoor het strafproces tot een eind komt.⁵⁴ Daarnaast mogen veiligheidsdiensten, door een wetwijziging van 18 oktober 2004, zonder tussenkomst van een rechter, de activiteiten van terrorismeverdachten beperken, hun goederen in beslag nemen en deze verdachten gedurende een jaar vasthouden.⁵⁵

*Sektarisch geweld*⁵⁶

Volgens de *International Crisis Group* lijkt het sektarisch geweld in Pakistan het gevolg te zijn van de islamisering van de staatspolitiek en het uitschakelen van seculiere democratische invloeden. Doordat (extremistische) religieuze partijen beschermd werden door verschillende elkaar opvolgende regimes zouden de fundamenteën van de Pakistaanse staat en samenleving zijn aangetast. Bovendien zou het gebruik van de islam door de staat een agressieve rivaliteit in de hand werken tussen soennitische en sji'itische groeperingen, die strijden om de officiële bescherming van de Pakistaanse autoriteiten.⁵⁷

Sinds halverwege 2003 lijkt het geweld tussen soennieten en sji'ieten weer te zijn toegenomen.⁵⁸ Naar verluidt waren er in 2005 weliswaar minder incidenten van sektarisch geweld dan in 2004, maar het aantal doden en gewonden dat daarbij viel is toegenomen.⁵⁹ Volgens andere bronnen zouden de verhoudingen tussen soennieten en sji'ieten gedurende 2005 verbeterd zijn. Ook het geweld binnen de verschillende islamitische sektes zelf zou zijn afgenomen, hoewel er gedurende de verslagperiode aanslagen zijn geweest binnen de soennitische gemeenschap.⁶⁰

---

52 AKI Press (15-03-06) "Pakistan troops destroy madrassa in North Waziristan." Gevonden op: www.adnki.com, geraadpleegd op 31-03-06.

53 Reuters (15-03-06) "Dozens held, madrasa blown up, in Pakistan crackdown."

54 Amnesty International, *Pakistan*, 2004

55 US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2004*, 28 februari 2005, paragraaf 1d.

56 Voor gewelddadigheden specifiek jegens Ahmadi's en christenen wordt verwezen naar hoofdstuk 3.

57 International Crisis Group, *The state of sectarianism in Pakistan*, Asia Report no. 95, 18 april 2005.

58 Zie onder meer: Human Rights Watch, *World report 2006*, p.296.

59 South Asia Intelligence Review, *Sectarian violence in Pakistan*, (www.satp.org, geraadpleegd op 30-03-06).

60 US Department of State, *International Religious Freedom Report 2005*, 8 november 2005.

In de periode van januari 2005 tot en met maart 2006 zouden als gevolg van sektarisch geweld 173 personen gedood zijn en zouden 361 personen gewond zijn geraakt.⁶¹ Verhoudingsgewijs voerde daarbij geweld tussen soennieten en sji'ieten de boventoon.⁶²

Cartoonrellen

In verband met de publicatie van cartoons van de profeet Mohammed in een Deense krant hebben in heel Pakistan vele mensen geprotesteerd.⁶³ Halverwege februari 2006 kwamen twee mensen om het leven tijdens rellen in Lahore vanwege de cartoons. Een dag later zijn drie mensen om het leven gekomen en zijn tientallen gewond geraakt in Peshawar en Lahore.⁶⁴ Ook in maart 2006 zijn honderden mensen, waaronder politieke leiders en geestelijken, de straten van Lahore opgegaan om te protesteren tegen de cartoons. Meer dan 100 mensen werden opgepakt.⁶⁵ Begin maart werd politieke leiders preventief huisarrest opgelegd vanwege hun demonstratieplannen. Medio maart 2006 kwamen in Lahore tienduizenden mensen bijeen om te protesteren.⁶⁶ Verschillende religieuze leiders en groepen uit het maatschappelijk leven hebben geld op het hoofd gezet van de tekenaars van de spotprenten. Halverwege februari 2006 heeft de Deense ambassade tijdelijk haar deuren gesloten na de aanhoudende protesten⁶⁷ en begin juli 2006 werd bericht dat de Deense ambassade heropend is.⁶⁸

2.3 Sociaal-economische situatie

Pakistan is één van de armste landen ter wereld. Op de internationale ranglijst voor sociale ontwikkeling, de *Human Development Index*, staat het land op de 135ste plaats van 177 landen.⁶⁹ Eenderde van de bevolking leeft onder de armoedegrens en naar schatting 6.6% van de Pakistaanse bevolking was werkeloos in juni 2005.

---

61 South Asia Intelligence Review, Sectarian violence in Pakistan, (www.satp.org, geraadpleegd op 30-03-06).

62 Zie bijlage VII voor een (niet-limitatieve) lijst met aanslagen.

63 Reuters (15-02-06) "Three die in Pakistan, Western businesses attacked." ANP (17-02-06) "Denemarken sluit ambassade in Pakistan."

64 ANP (15-02-06) "Pakistaans spotprentgeweld maakt weer slachtoffers." Zie ook: Deutsche Presse-Agentur (15-02-06) "Violence over Mohammed cartoons claims two more lives in Pakistan." Zie ook: Compass Direct (20-02-06) "Pakistan: churches roched over blasphemy rumor."

65 Deutsche Presse-Agentur (26-02-06) "Pakistani police detain protestors in anti-cartoon rally."

66 Reuters (17-03-06) "Thousands of Pakistani Islamists protest cartoons."

67 Op de website van de Deense ambassade in Pakistan stond medio april 2006 dat de ambassade tot nadere kennisgeving gesloten is. Het was in mei 2006 onduidelijk wat de plannen zijn van de Deense overheid met betrekking tot hun delegatie in Pakistan. ANP (17-02-06) "Denemarken sluit ambassade in Pakistan." Zie ook: Deutsche Presse-Agentur (17-02-06) "Denmark closes mission, Pakistan calls its envoy."

68 Reuters (03-07-06) "Denmark reopens mission to Pakistan."

69 United Nations Development Programme, Human Development Report 2005, p. 221.

Bovendien is er in Pakistan sprake van een wezenlijk aantal mensen zonder volledige baan.⁷⁰ De levensverwachting in Pakistan is ongeveer 62 jaar.⁷¹ In Pakistan leven ongeveer 8 miljoen kinderen onder de vijf jaar met ondergewicht.⁷²

In de afgelopen jaren werden door de Pakistaanse regering maatregelen genomen om de structurele economische problemen aan te pakken. Over het fiscale jaar juli 2004 tot en met juni 2005 nam de groei van het bruto nationaal product toe met 8% ten opzichte van voorgaande jaren.⁷³ Dit heeft gezorgd voor een sterkere macro-economische situatie. De overheid heeft hervormingen opgestart, onder meer om de publieke sector te privatiseren, de internationale handel te liberaliseren en de banksector te hervormen.⁷⁴ Het monetaire beleid kan als redelijk succesvol worden gekenmerkt, de inflatie is stabiel (maar hoog⁷⁵) en ook de Pakistaanse munteenheid, de roepie, heeft zich na een aanvankelijke waardevermindering op een constant niveau gehandhaafd.⁷⁶

Het Pakistaanse onderwijssysteem is een van de minst toereikende in Azië. In vergelijking met lagere en middelbare scholing wordt veel geld gespendeerd aan hoger onderwijs.⁷⁷ Van de jongens en meisjes in landelijke gebieden, die ouder dan 10 jaar zijn, heeft ongeveer 47% respectievelijk 22% de lagere of middelbare school afgerond.⁷⁸

De krachtige aardbeving van 8 oktober 2005 heeft het leven gekost aan ten minste 73.000 mensen in Pakistan⁷⁹ en heeft vele gewonden gemaakt. Bovendien zijn 2.5 – 3.5 miljoen mensen dakloos geworden door dit natuurgeweld. Het epicentrum lag nabij Muzaffarabad in Jammu en Kashmir.⁸⁰ Daarnaast komen in Pakistan regelmatig overstromingen voor; in 2005 zijn hierdoor naar verluidt honderden mensen omgekomen en zijn honderdduizenden anderen getroffen.⁸¹

---

70 CIA, World Factbook Pakistan, laatstelijk herzien op 10 januari 2006.

71 US Department of State, Background Note: Pakistan, december 2005.

72 Unicef, Progress for children. A report card on nutrition (number 4, may 2006), p. 3.

73 Economist Intelligence Unit, Pakistan Country Profile 2005, p. 24.

74 World Bank, Pakistan Country Brief, juli 2005.

75 The Economist Intelligence Unit, Country Profile Pakistan, maart 2006, p. 8.

76 Home Office UK, Pakistan, oktober 2005. The Economist Intelligence Unit, Pakistan Country Report 2005, p. 37.

77 The Economist Intelligence Unit, Country Profile Pakistan 2005, p. 19.

78 World Bank, Pakistan Country Brief, juli 2005.

79 De aardbeving had een kracht van 7.6 op de Schaal van Richter. USAID (31-12-05) "South Asia earthquake: Fact sheet #43 (FY 2006)."

80 IRIN (12-01-06) "Pakistan: year in brief 2005 – Chronology of key events September-December." US Department of State, Background Note, december 2005. NOS (19-11-05) "Pakistan krijgt miljarden dollars hulp." (www.nos.nl)

81 IRIN (12-01-06) "Year in brief 2005 – Chronology of key events Januari – August."

2.4 Nationale wetgeving

2.4.1 Provisional Constitutional Order

Na de militaire staatsgreep van 12 oktober 1999 werd op 14 oktober 1999 door middel van de *Provisional Constitutional Order* (PCO) no. 1 bepaald dat het land geregeerd zou worden op basis van decreten (*provisional constitutional orders*). Op 21 augustus 2002, met de nationale en provinciale verkiezingen in het vooruitzicht, werd de grondwet van 1973 hersteld en werden de amendementen van de *Legal Framework Order 2002* toegevoegd.⁸²

Artikel 20 van de grondwet, waarin de vrijheid van godsdienst is vastgelegd, en artikel 26, dat een verbod op discriminatie op grond van ras of geloof omvat, zijn van kracht gebleven. Het amendement uit 1974 waarin wordt bepaald dat degenen die niet geloven dat Mohammed de laatste profeet is tot niet-moslim worden verklaard, is eveneens nog steeds geldig.⁸³

2.4.2 Wetgeving

*Blasfemiewetgeving*⁸⁴

Het Pakistaanse Wetboek van Strafrecht⁸⁵ bevat onder meer bepalingen gericht op bescherming van religieuze overtuigingen zoals die in Pakistan beleden worden. Artikelen 295 en 295-A⁸⁶ stellen het moedwillig schade berokkenen aan religieuze objecten van anderen en het opzettelijk of kwaadwillend beledigen van de religieuze gevoelens van anderen strafbaar. Voor deze delicten geldt een gevangenisstraf van maximaal tien jaar.⁸⁷ De artikelen 295 en 295-A waren oorspronkelijk bedoeld om bescherming te bieden aan alle in Pakistan voorkomende religies. Onder president generaal Zia-ul-Haq, die een vergaande islamiseringscampagne voerde tijdens zijn bewind, zijn amendementen ingevoerd die deze oorspronkelijke bedoeling van de artikelen gewijzigd hebben. De amendementen waren er met name op gericht wetgeving te introduceren die uitsluitend bescherming biedt aan de islam en gericht is *tegen* andere religies.⁸⁸

---

⁸² Zie ook paragraaf 2.1.

⁸³ Zie bijlage II voor de tekst van deze artikelen.

⁸⁴ Onder blasfemie wordt verstaan godslastering, oftewel lasterlijk van God of het heilige spreken. De rechter die in blasfemiezaken recht spreekt dient moslim te zijn.

⁸⁵ Pakistan Penal Code.

⁸⁶ Zie bijlage II voor de tekst van de respectievelijke artikelen.

⁸⁷ Aanvankelijk werd dit bestraft met twee jaar gevangenisstraf, maar in 1991 werd dit gewijzigd in tien jaar. US Department of State, *International Religious Freedom Report 2004*, 15 september 2004.

⁸⁸ Desalniettemin is artikel 295-A in 2003 ingeroepen ter bescherming van het christendom, in een zaak in Peshawar waarbij Jezus Christus en de maagd Maria zouden zijn beledigd. DAWN (14-11-03) "Blasphemy case registered."

In artikel 295-B wordt besmeuring, beschadiging of ontheiliging van de Heilige Schrift (de Koran) strafbaar gesteld. Hiervoor geldt een maximale straf van levenslange opsluiting.

Artikel 295-C stelt het beledigen van de naam van de profeet Mohammed strafbaar. In 1990 werd op grond van een uitspraak van het Federale Shari'a Hof op overtreding van dit artikel de doodstraf als verplichte strafmaat gesteld. In 1991 werd deze uitspraak in de Pakistaanse wet verankerd door aanpassing van artikel 295-C. Op grond van artikel 295-C van de zogenaamde blasfemiewetgeving kunnen aangeklaagden ter dood worden veroordeeld. Hoewel in het verleden enkele personen op grond van dit artikel ter dood zijn veroordeeld, is voor zover bekend dit vonnis in blasfemiezaken tot op heden niet uitgevoerd. Wel zijn mensen overleden terwijl zij op verdenking van blasfemie in hechtenis zaten.⁸⁹

Op grond van artikel 298-A wordt belediging van de vrouwen of familieleden van de profeet Mohammed, de Kaliefs en de metgezellen van de profeet Mohammed bestraft met drie jaar gevangenisstraf.

De artikelen 298-B en 298-C zijn specifiek gericht tegen Ahmadi's. Ingevolge artikel 298-B is het een Ahmadi verboden personen aan te spreken of aan te duiden met bepaalde islamitische titels, is het een Ahmadi niet toegestaan de oproep tot zijn gebed te betitelen als *Azan* (de islamitische benaming voor de oproep tot het gebed), alsmede een Ahmadi-gebedshuis een *masjid* (moskee) te noemen. Volgens artikel 298-C is het een Ahmadi onder meer verboden zich een moslim te noemen, zijn geloof als islam te betitelen en zijn geloof te prediken of te verspreiden. Een Ahmadi kan hiervoor bestraft worden met een maximale gevangenisstraf van drie jaar.

De blasfemiewetgeving werd misbruikt om persoonlijke vetes uit te vechten of om religieuze minderheden en hervormingsgezinde moslims lastig te vallen.⁹⁰ Eind oktober 2004 werd derhalve een wetsvoorstel aangenomen dat dit soort misbruik van de blasfemiewetgeving dient te voorkomen. Volgens de wijziging dient een hogergeplaatste politiebeambte de blasfemiebeschuldiging te onderzoeken alvorens het de persoon ten laste mag worden gelegd (zie ook paragraaf 3.2).⁹¹ Naar verluidt was eind 2005 een wet ophanden die het strafbaar maakt om valse beschuldigingen van blasfemie in te dienen, maar half mei was er nog geen vooruitgang geboekt met het invoeren van deze wet.

---

⁸⁹ US Department of State, International Religious Freedom Report 2004, 15 september 2004.

⁹⁰ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2004, 28 februari 2005, paragraaf 2c.

⁹¹ AFP (26-10-04) "Pakistan's parliament aims to stop abuse of controversial blasphemy law." Zie ook: The Christian Post (28-10-04) "Pakistan passes bill to reduce abuse of blasphemy laws." Vóór invoering van deze wetswijziging kon iemand die beschuldigd werd van blasfemie onmiddellijk gevangengenomen worden en in staat van beschuldiging worden gesteld.

Hudood wetgeving

De *Hudood Ordinances*⁹² voorzien onder andere in, op de Koran gebaseerde, bestraffingen (onder meer steniging en afhakking van ledematen) van bepaalde overtredingen van de shari'a wetgeving, zoals overspel en verkrachting. In 2005 zijn voor zover bekend geen straffen ten uitvoer gelegd op grond van de *Hudood* wetgeving.⁹³ Echter, in maart 2006 zijn drie bankrovers veroordeeld tot het afhakken van een hand in de stad Multan, zoals voorgeschreven door de *Hudood* wetten.⁹⁴ Bijna 80% van de ruim 6.000 vrouwen en meisjes die momenteel in Pakistan terecht staan, wordt beschuldigd van daden die volgens de *Hudood* wetgeving strafbaar zijn.⁹⁵ Naar verluidt worden deze vrouwen echter niet veroordeeld op grond van de *Hudood*; zij zouden op basis van de *Hudood* worden aangeklaagd en vervolgens op grond van bepalingen van de Pakistani Penal Code worden vervolgd. Begin juli 2006 is een wetswijziging van de *Hudood* goedgekeurd door president Musharraf waardoor vrouwen, die vastzitten wegens kleinere vergrijpen, op borgtocht kunnen worden vrijgelaten.⁹⁶

Hisba wetgeving

Medio juli 2005 werd de *Hisba* wetgeving door de assemblee van de North West Frontier Province (NWFP) goedgekeurd. De *Hisba* wetgeving is opgesteld om de shari'a wetgeving uit te voeren; het voorziet in de implementatie van de shari'a. Onder deze wetgeving houdt een (islamitische) toezichthouder de naleving van islamitische waarden in het oog. Ook zal deze, volgens de *Hisba* wetgeving, de rechten van minderheden en met name hun gebedsplaatsen beschermen. Daarnaast zal de toezichthouder verhinderen dat mannen en vrouwen, die niet aan elkaar verwant zijn, samen in het openbaar kunnen verschijnen en zal zingen en dansen in het openbaar ontmoedigd worden.⁹⁷ De Pakistaanse *Supreme Court* heeft echter bepaald dat enkele clausules van de wet niet constitutioneel zijn en heeft geoordeeld dat de gouverneur van NWFP de benodigde goedkeuring niet mag geven.⁹⁸ Eind oktober 2005 werd een nieuwe poging gedaan de *Hisba* wet in de provinciale assemblee te introduceren, hetgeen niet gelukt is. Deze wetgeving is aldus (nog) niet in werking getreden.

---

92 Deze verordeningen zijn in werking getreden in 1979.

93 US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2005*, 8 maart 2006, paragraaf 1c.

94 Deutsche Presse-Agentur (14-03-06) "Pakistan court orders amputation for three bankrobbers."

95 Deutsche Presse-Agentur (20-03-06) "Thousands of women facing charges under Islamic laws." Reuters (10-07-06) "Bail option small plus for Pakistani rape victims."

96 AP (08-07-06) "Pakistani law amended to allow bail for women facing minor charges." Reuters (10-07-06) "Bail option small plus for Pakistani rape victims."

97 BBC (04-08-05) "Pakistan 'Taleban law' challenged."

98 Persbericht van 31-08-05 van de Supreme Court of Pakistan (www.scp.com.pk), BBC (04-08-05) "Pakistan 'Taleban law' rejected." Het betrof enkele leden van de artikelen 10, 12, 23, 25 en 28 van het *Hisba* wetsvoorstel.

2.5 Verdragen en protocollen

Pakistan is geen partij bij het VN-Vluchtelingenverdrag. Wel heeft het land de volgende verdragen getekend:

- Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie;
- Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen;
- Verdrag inzake de Rechten van het Kind;
- International Labor Organisation Conventie 182 inzake de bestrijding van kinderarbeid;
- International Labor Organisation Conventie 100 inzake de gelijkwaardige beloning van mannen en vrouwen.

Voorts heeft Pakistan de volgende verdragen en protocollen getekend, maar nog niet geratificeerd:

- Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten;
- Additionele protocollen bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind met betrekking tot bestrijding van kinderhandel, kinderprostitutie en kinderpornografie, alsmede de bescherming van kinderen bij gewapende conflicten.

Volgens het Pakistaanse ministerie van Buitenlandse Zaken bevond Pakistan zich begin augustus 2005 in het laatste stadium vóór de ratificatie van het Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten en het Verdrag tegen Foltering en andere Wrede, Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestrafing. Het bekrachtigen van de verdragen zou op veel bureaucratische weerstand stuiten.

2.6 Toezicht

Overheid

De Pakistaanse overheid legt nationale en internationale mensenrechtenorganisaties geen wettelijke beperkingen op. Wel dienen deze organisaties geregistreerd te zijn, hoewel op naleving van dit voorschrift in het algemeen niet wordt toegezien.⁹⁹ Naar verluidt zouden er vaak medewerkers van de organisaties opgepakt worden en worden hun telefoonlijnen afgeluisterd.¹⁰⁰ Het zou internationale waarnemers toegestaan zijn in Pakistan te reizen,¹⁰¹ behalve in de grensgebieden met Afghanistan (zoals in Waziristan).¹⁰²

---

99 US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 4.

100 Dit geldt voor nationale mensenrechtenorganisaties; het is onbekend of ook internationale organisaties worden afgeluisterd.

101 US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 4.

102 Amnesty International, Pakistan, 2004.

Sinds 1995 bestaat in Pakistan binnen het ministerie van Justitie de *Law, Justice and Human Rights Division*. Dit directoraat heeft in 2001 haar capaciteit uitgebreid om mensenrechtenschendingen in Pakistan te registreren en te documenteren.¹⁰³

De *Law and Justice Commission* is in 1979 opgericht. De commissie heeft verschillende taken, zoals het voorbereiden en inwerking stellen van projecten die de toegang tot de rechtshulp en de bescherming van de mensenrechten verbeteren. Een andere taak van dit overheidsorgaan is het voorstellen van wetswijzigingen. Vanaf het moment van oprichting tot juni 2006 heeft de commissie naar eigen zeggen 65 rapporten opgesteld die ter informatie en implementatie aan de regering zijn overhandigd. Voor zover bekend had geen van deze rapporten de situatie van (religieuze) minderheden in Pakistan tot onderwerp. Onder de ruim tien leden van de commissie bevinden zich rechters van onder meer verschillende hoge gerechtshoven en van het Federale Shari'a Hof.¹⁰⁴

De *National Assembly Standing Committee on Law, Justice, and Human Rights* heeft samen met de Pakistaanse Senaat gehoren gehouden over verschillende onderwerpen, zoals de blasfemiewetgeving en de *Hudood* wetten. Dit comité zou een bruikbaar middel zijn om bewustzijn te creëren over deze onderwerpen, maar uiteindelijke acties waren volgens de berichtgeving vaak afhankelijk van overheidsbeleid.¹⁰⁵ Enkele voorstellen van het comité om de *Hudood* en de blasfemiewetgeving te wijzigen werden in augustus 2004 afgewezen door verscheidene minderheden- en mensenrechtengroeperingen.¹⁰⁶

Daarnaast bestaat in Pakistan de *Parliamentarians Commission for Human Rights*, een vrijwilligersorganisatie van parlementsleden die interesse hebben in de bescherming van mensenrechten. Naar eigen zeggen streven de parlementsleden naar een samenleving waar de rechten van moslims en niet-moslims gegarandeerd zijn. De commissie wil deze doelen bereiken onder meer door het voorstellen van wetswijzigingen, het onderzoeken en documenteren van aan mensenrechten gerelateerde problemen. Ook wil de commissie overheidsorganen rekenschap laten afleggen voor klachten waar zij verantwoordelijk voor zijn.¹⁰⁷ Naar verluidt zou de

---

103 UK Immigration and Nationality Directorate, Pakistan Country Report, oktober 2003.

104 Dit staat op de website van de Law and Justice Commission (www.ljcp.gov.pk).

105 US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 4.

106 Daily Times (13-08-04) "Amendments to Hudood and blasphemy laws: 'Procedural changes won't stop misuse of laws'" Een reden voor de afwijzing was onder meer dat de wijzigingen slechts procedurele en geen inhoudelijke veranderingen inhielden.

107 Deze informatie is gevonden op de website van de commissie (www.pchr.org.pk, geraadpleegd op 28-06-06).

commissie doeltreffend hebben gelobbied voor hervormingen in bepaalde gebieden.¹⁰⁸

President Musharraf kondigde in mei 2004 aan dat een *National Commission on Human Rights* opgericht zou worden. In maart 2005 heeft de regering een wetsvoorstel gepresenteerd voor de oprichting van dit onafhankelijke en toezichthoudende orgaan.¹⁰⁹ Begin maart 2006 was de hiervoor benodigde wetgeving nog niet goedgekeurd.¹¹⁰ Deze wetgeving voldoet overigens niet aan internationale normen met betrekking tot onafhankelijkheid.

Non-gouvernementele organisaties

In Pakistan zijn organisaties aanwezig die zich inzetten voor de mensenrechten, inclusief de rechten van Ahmadi's, christenen en andere, doorgaans religieuze, minderheden.¹¹¹ De voornaamste is de *Human Rights Commission of Pakistan* (HCRP), die in verschillende Pakistaanse provincies kantoren heeft. Deze onafhankelijke organisatie onderzoekt schendingen van mensenrechten,¹¹² schrijft rapportages en levert ook regelmatig kritiek op de Pakistaanse autoriteiten.¹¹³ De politie heeft medio mei 2005 hardhandig opgetreden tegen de voorzitter van de HCRP, tijdens een marathon die georganiseerd was om op te komen voor de rechten van de vrouw. Deelnemers werden naar verluidt door de geheime politie geïntimideerd, opgepakt en gedurende enkele uren vastgezet.

Het *Centre for Legal Aid Assistance and Settlement* (CLAAS) is een in Pakistan gevestigde interkerkelijke organisatie voor christenen die vanwege hun geloofsovertuiging worden vervolgd of lastiggevallen in Pakistan. Deze organisatie wil op internationaal niveau bewustzijn creëren en informatie verschaffen over de situatie van christenen in dit land. CLAAS organiseert campagnes en verschaft gratis juridische hulp, onderdak en financiële steun aan slachtoffers en familie.¹¹⁴ Gedurende de verslagperiode heeft CLAAS meerdere

---

108 De bron vermeldde overigens niet voor welke gebieden gelobbied is. US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 4.

109 US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2.

110 Het wetsvoorstel zou niet tegemoetkomen aan bestaande kritiek op de onafhankelijkheid van de op te richten commissie en het voorstel wordt derhalve aangehouden in Standing Committee on Human Rights van de Nationale Assemblee.

111 Op federaal niveau vormt het minderhedenbeleid in Pakistan onderdeel van de portefeuille van de minister voor Cultuur, Sport, Toerisme en Minderheden.

112 De website van de HCRP is www.hrcp-web.org. Zie ook US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 4.

113 IRIN (06-02-06) "Pakistan: Rights environment grim, says report." Zie ook: Human Rights Commission of Pakistan, *State of human rights in 2005*, februari 2006.

114 Deze informatie is afkomstig van de website van Centre for Legal Aid, Assistance & Settlement, (www.cltf.org.uk).

keren gerapporteerd over christenen die zijn opgepakt vanwege (vermeende) overtredingen van de blasfemiewetgeving.¹¹⁵ In juni 2005 hebben twee mannen het vuur geopend op het CLAAS kantoor in Lahore.¹¹⁶

Voorts is in Pakistan de non-profit mensenrechtenorganisatie *National Commission for Justice and Peace*¹¹⁷ actief. Deze organisatie is in 1984 opgericht door de *Catholic Bishop's Conference of Pakistan*.

De organisatie van de Ahmadiyya-gemeenschap in Chenabnagar (door Ahmadi's Rabwah genoemd) zet zich in voor de rechten van Ahmadi's, door de schendingen van hun rechten te documenteren en hierover te rapporteren.

Op 21 april 2006 is de *All Pakistan Minorities Alliance (APMA)* door afgevaardigden van religieuze minderheden (behalve door de Ahmadi's omdat zij zichzelf als moslim en niet als minderheid zien), kerkleiders en kamerleden die minderheidszetels bekleden uitgeroepen tot de enige representatieve organisatie van alle minderheden in Pakistan. De APMA documenteert voorvallen waarbij minderheden betrokken waren, biedt hen hulp en roept de autoriteiten ter verantwoording.¹¹⁸

---

115 US Department of State, International Religious Freedom Report 2004, 15 september 2004, paragraaf 2.

116 Centre for Legal Aid, Assistance & Settlement, "Unknown attackers open gun fire outside CLAAS-PK office in Lahore.", ongedateerd (www.claf.org.uk), geraadpleegd op 01-03-06.

117 Deze informatie staat op de website van deze organisatie (www.geocities.com/ncjppak).

118 Brief report and Resolution by the Minorities' Unity & Solidarity Conference, held on the 21st April 2006 at Islamabad. Georganiseerd door de All Pakistan Minorities Alliance (APMA). Afgevaardigden van onder meer 19 kerken en 27 organisaties stonden achter deze verklaring.

3 Positie van Ahmadi's en christenen

3.1 Achtergrond

Ahmadi's

Ahmadi's zijn volgelingen van Mirza Ghulam Ahmad (1835-1908) en kunnen onderverdeeld worden in twee subsektes; de Ahmadiyya moslim gemeenschap (ook wel de Qadiani genoemd) en de kleinere Lahore Ahmadiyya gemeenschap.¹¹⁹ Eén van de verschillen tussen beide groepen is dat volgens de Lahore groep Mohammed de grootste en laatste profeet was, terwijl de Qadiani's Mohammed beschouwen als de grootste maar niet de laatste profeet; volgens hen was Mirza Ghulam Ahmad de laatste. De Lahore Ahmadi's zien Hazrat Mirza Ghulam Ahmad als een *Mujadidd* (*reformer* of vernieuwer) en niet als profeet.¹²⁰

Beide stromingen binnen de Ahmadiyya beweging beschouwen Mirza Ghulam Ahmad als de *Mahdi* (aangekondigde redder van de islam) en de beloofde Messias, terwijl de islamitische hoofdstromingen deze aanspraak weerleggen. Dit is een van de redenen waarom deze hoofdstromingen leden van beide Ahmadi sektes zien als ketter.¹²¹ Bovendien druist de opvatting van de Qadiani's, dat Mirza Ghulam Ahmad een profeet is, in tegen het algemeen overheersende islamitische denkbeeld dat Mohammed de laatste profeet was.¹²² In 1974 werd in Pakistan een wetsvoorstel goedgekeurd waarbij de Ahmadi geloofsbelijdenis als niet-moslim werd aangemerkt en waarbij de Ahmadi's een minderheid van niet-moslims werd verklaard.¹²³

Schattingen over het aantal Ahmadi's in Pakistan variëren sterk, van 286.000 tot 4 miljoen. De meest recente census van Pakistan (1998) gaf aan dat er in Pakistan 286.000 Ahmadi's wonen, maar naar verluidt is dit getal niet accuraat aangezien Ahmadi's de officiële volkstellingen boycotten.¹²⁴ Ahmadi's leven met name in

---

119 www.en.wikipedia.org, geraadpleegd op 12-04-06.

120 Lahore Ahmadiyya Movement for the Propagation of Islam, "A comparative study of the beliefs of the two sections of the Ahmadiyya movement - Lahore vs Qadiani groups." (www.aaii.org, geraadpleegd op 03-04-06)

121 www.en.wikipedia.org, geraadpleegd op 12-04-06.

122 Zie voor een meer uitgebreide beschrijving van de Ahmadi-gemeenschap en de organisatiestructuur het Algemeen Ambtsbericht Ahmadi's en MQM van 13 oktober 2002 (hoofdstuk 3).

123 Dit voorstel betrof een wijziging van de grondwet. South Asia Human Rights Centre, [Human rights features. Swearing by reforms: Time to put Pakistan's blasphemy laws on trial](#) (HRF/52/02).

124 De Ahmadigemeenschap zelf schat het aantal Ahmadi's in Pakistan op ten minste 2 miljoen. Andere bronnen stellen dat het aantal Ahmadi's in Pakistan veel lager is; volgens US State Department is 0.35% van de Pakistaanse bevolking volgeling van een andere religie dan de islam, hindoeïsme of christendom, hetgeen neerkomt op 539.000 personen. Een deel van deze mensen zou Ahmadi zijn. Home Office UK, [Operational Guidance Note Pakistan](#), februari 2006, paragraaf 3.6.2. US Department of State, [Country](#)

Sindh en Punjab.¹²⁵ Rabwah is het hoofdkwartier van de Ahmadiyya-beweging en centrum van de Ahmadi's in Pakistan. Het is een stad met ongeveer 40.000 inwoners die voor 95% tot het Ahmadi-geloof behoren.¹²⁶

Sinds de grondwetswijziging in de jaren tachtig waarin werd bepaald dat mensen, die niet geloven dat Mohammed de laatste profeet is, zichzelf geen moslim mogen noemen, en zichzelf niet als zodanig mogen gedragen, ondervinden de Ahmadi's moeilijkheden in Pakistan. Deze moeilijkheden werden versterkt door het van kracht worden van de artikelen 298-B en 298-C in het Pakistaanse Wetboek van Strafrecht in 1984.¹²⁷

Christenen

Het aantal christenen in Pakistan wordt geschat op ruim twee miljoen¹²⁸ tot ongeveer vier miljoen.¹²⁹ Deze populatie is deels protestant en deels rooms-katholiek. Veruit de meeste christenen in Pakistan (90%) zijn woonachtig in de provincie Punjab.¹³⁰ In de provincies Sindh en Balochistan vormen de christenen slechts 1% van de plaatselijke bevolking. In de North West Frontier Province wordt het aantal christenen door henzelf geschat op 70.000 tot 100.000.

Een deel van de christenen in Pakistan stamt af van de Goan-migranten die in en rond Karachi wonen. Zij zijn rooms-katholiek, over het algemeen goed opgeleid, spreken vloeiend Engels en bekleden dikwijls hoge functies, onder andere bij buitenlandse (en in mindere mate Pakistaanse) banken en andere financiële instellingen. Het andere deel van de christenen stamt af van Hindoes van lagere kasten die werden bekeerd door westerse protestanten. Zij behoren tot de armste bevolkingsgroep in Pakistan en hebben weinig scholing genoten.¹³¹

Christenen beschikken naar verluidt niet over een dergelijk goed georganiseerd netwerk als de Ahmadi's. Zij zouden bijvoorbeeld geen rapportagesysteem

---

Reports on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 2c. The Philadelphia Enquirer (03-03-06) "Put religious freedom on the agenda." (www.uscirf.gov)

125 US Department of State, International Religious Freedom Report 2004, 15 september 2004, paragraaf 1.

126 Home Office UK, Pakistan, oktober 2005, paragraaf 6.57.

127 Zie voor een beschrijving van deze artikelen paragraaf 2.4.2. Een verschil tussen de grondwetswijziging van 1974 en de artikelen 298-B en 298-C is dat de wijziging van 1974 bepaalde dat Ahmadi's geen moslims zijn, terwijl de artikelen 298-B en 298-C bepalen dat Ahmadi's zichzelf geen moslim mogen noemen.

128 US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 1.

129 De christelijke gemeenschap in Pakistan schat haar aantal op ongeveer vier miljoen. US Department of State, International Religious Freedom Report 2004, 15 september 2004, paragraaf 1.

130 US Department of State, International Religious Freedom Report 2004, 15 september 2004, paragraaf 1.

131 UK Home Office, Pakistan Country Report, april 2004, paragraaf 6.97. Zie ook US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 3.

hebben, waardoor niet alle incidenten waarbij christenen betrokken zijn, vastgelegd worden.¹³²

3.2 Naleving en schending mensenrechten

3.2.1 Vrijheid van meningsuiting

Onder de blasfemiewetgeving is het in Pakistan niet toegestaan in negatieve zin te spreken of te schrijven over de islam en zijn profeten. Op het belasteren van de naam van de profeet Mohammed staat de doodstraf, op het ontheiligen van de koran staat levenslang en voor het beledigen van de islam kan twee jaar cel geëist worden (zie ook paragraaf 2.4.2).

Ahmadi's

Ahmadi's mogen geen literatuur verspreiden,¹³³ behalve in Rabwah. In november 2004 werd een Ahmadi aangeklaagd voor het overtreden van de blasfemiewetgeving; hij zou zich hebben voorgedaan als een moslim, door trouwkaarten te versturen waarop islamitische teksten stonden.¹³⁴ In de tweede helft van 2005 werden 16 publicaties, uitgebracht door de *Ahmadiyya Jamaat*, verboden.¹³⁵ Begin augustus 2005 gaven de autoriteiten van Punjab de opdracht om twee drukkerijen in Jhang te sluiten. De politie liet de redacteur van het tijdschrift van de Ahmadiyya gemeenschap vrij nadat hij enige tijd in (beschermende) detentie had gezeten. De lokale Pakistaanse autoriteiten gaven de persen vervolgens toestemming weer te draaien.¹³⁶ Naar verluidt zou op 12 oktober 2005 een Ahmadi zijn gearresteerd vanwege zijn abonnement op een (door de overheid toegestaan) maandblad; hij is vervolgens op borgtocht vrijgelaten.¹³⁷ Een imam van de Ahmadiyya gemeenschap en vier medewerkers van een Ahmadi maandblad zijn naar verluidt begin januari 2006 opgepakt en beschuldigd van blasfemie aangezien zij gerefereerd hadden aan citaten uit de koran en de hadith.¹³⁸ Bovendien zouden journalisten, die een gebedshuis van de Ahmadi's aanduiden als een moskee, gevangengenomen kunnen worden een periode van zes maanden.

---

132 European Commission, Directorate-General Justice, Freedom and Security. Eurasil country files 2005, India, Pakistan, Bangladesh -04-EN, Eurasil meeting, 16 and 17 June 2005, annex 1.

133 US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 2c.

134 US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2.

135 BBC (07-10-05) "Rare attack on Pakistan Ahmadis."

136 US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 2a.

137 The Persecution, Persecution of Ahmadis in Pakistan during the year 2005 – A summary, pagina 33.

138 Daily Times (19-03-06) "Ahmadiyya Imam, four others charged with 'blasphemy'."

Christenen

Christelijke geschriften en boeken zijn vrijelijk verkrijgbaar, maar druk vanuit de samenleving heeft tot zelfcensuur geleid.¹³⁹ Daarnaast zouden alleen bijbelgenootschappen en kerken bijbels mogen verkopen. In juni 2005 heeft de politie een inval gedaan in een christelijke boekhandel in Karachi, waar video's, CD's en christelijke literatuur werden verkocht. De reden achter deze inval lijkt te zijn dat de boekhandel werd beheerd door christenen.¹⁴⁰

3.2.2 Vrijheid van vereniging en vergadering

De Pakistaanse grondwet voorziet in de vrijheid van vereniging en vergadering. Volgens de grondwet is elke burger vrij om vreedzaam en zonder wapens bijeen te komen en iedere burger heeft in beginsel het recht om verenigingen en vakbonden op te richten.¹⁴¹ Voor zover bekend heeft de Pakistaanse regering de oprichting van politieke partijen, die gebaseerd zijn op een bepaalde geloofsovertuiging of religie, niet beperkt.¹⁴²

Ahmadi's

Al ruim twintig jaar mogen Ahmadi's geen bijeenkomsten of conferenties houden.¹⁴³ Herhaaldelijk is het Ahmadi's verboden om publieke bijeenkomsten te houden in Rabwah,¹⁴⁴ hoewel naar schatting 95% van de inwoners van deze stad tot de Ahmadi's behoort.¹⁴⁵ Onder bijeenkomsten vallen bijvoorbeeld ook sportwedstrijden. Onder de 30 gemeenteraadsleden van Rabwah bevindt zich geen enkele Ahmadi; er is één zetel beschikbaar voor Ahmadi's, maar deze wordt niet door een Ahmadi ingenomen. De reden hiervoor is dat indien een Ahmadi deze plek zou willen innemen, hij òf een verklaring moet ondertekenen waarin staat dat de stichter van het Ahmadi geloof een bedrieger is en dat zijn volgelingen niet-moslims zijn (dit is een verklaring die iemand dient te ondertekenen indien hij als moslim geregistreerd wil worden), òf hij dient zich niet-moslim te verklaren.

Christenen

Voor zover bekend is de vrijheid van vereniging en vergadering van christenen gedurende de verslagperiode niet beperkt.

---

139 US Department of State, [International Religious Freedom Report 2005](#), 8 november 2005, paragraaf 2.

140 Human Rights Commission of Pakistan, [State of Human Rights in 2005](#), p. 121. The International News (27-06-05) "APMA chief slams police raid at Christian bookshop."

141 Artikel 16 en 17 van de grondwet.

142 US Department of State, [International Religious Freedom Report 2005](#), 8 november 2005, paragraaf 2.

143 US Department of State, [Country Report on Human Rights Practices 2005](#), 8 maart 2006, paragraaf 2b.

144 Human Rights Commission of Pakistan, [State of Human Rights in 2005](#), p. 119.

145 Home Office UK, [Pakistan](#), oktober 2005, paragraaf 6.57.

3.2.3 Vrijheid van godsdienst en overtuiging

Volgens de Pakistaanse grondwet heeft in beginsel iedere burger het recht om zijn geloof te belijden en te verspreiden. Bovendien heeft ieder gezindte en iedere sekte het recht om religieuze instellingen te stichten en te onderhouden.¹⁴⁶ In juli 2000 is de Provisional Constitutional Order no. 1 gewijzigd om hier islamitische bepalingen uit de grondwet in op te nemen. Deze bepalingen, die vermeld staan in bijlage II, maken onderscheid tussen moslim en niet-moslims en regelen de procedures aangaande de shari'a-rechtsgang. Bovendien is bepaald dat de islam de staatsreligie is en de grondwet vereist dat alle wetten overeenkomen met de islam.¹⁴⁷

Ahmadi's

Ahmadi's worden geconfronteerd met een aantal aanvullende discriminatoire bepalingen. Volgens de Pakistaanse *Penal Code* is bekering tot een ander geloof geen overtreding, maar het is Ahmadi's onder de blasfemiewetgeving niet toegestaan om anderen te bekeren (artikel 298-C).¹⁴⁸ Het is waarschijnlijk dat een persoon die zich tot het Ahmadi-geloof bekeert problemen ondervindt bij familie, vrienden en bekenden op het moment dat hij dit bekend maakt. Veel bekeerde Ahmadi's zullen hun bekering dan ook niet openbaren aan niet-Ahmadi's.¹⁴⁹

In november 2004 schafte de Pakistaanse regering in het paspoort de kolom af waarin de godsdienst van de paspoorthouder werd aangegeven. Echter, in maart 2005 herintroduceerde de Pakistaanse overheid de kolom.¹⁵⁰ Deze maatregel houdt in dat iedereen die aanvraagformulieren voor documenten van de overheid (zoals paspoorten en identiteitskaarten) invult en in deze documenten als moslim wil worden genoteerd, op dit formulier dient te verklaren dat de stichter van het Ahmadi geloof een bedrieger is en dat zijn volgelingen niet-moslims zijn (een voorbeeld van het formulier is opgenomen als bijlage IV).¹⁵¹ Als gevolg hiervan kunnen Ahmadi's die ervoor kiezen de verklaring te ondertekenen, beschuldigd worden van valsheid in geschrifte. Daarnaast kan een Ahmadi die deze verklaring ondertekent, door zijn gemeenschap beschuldigd worden van afvalligheid. Het merendeel van de Ahmadi's tekent echter de verklaring, omdat zij er niet de

---

146 Artikel 20 van de grondwet.

147 Artikel 2 van de grondwet. Zie ook US Department of State, Country Report of Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 2c.

148 Zie ook US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 2c.

149 Zie ook US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2.

150 US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 2c.

151 Human Rights Commission of Pakistan, State of Human Rights in 2005, p. 117.

aandacht op willen vestigen dat zij Ahmadi's zijn. Bovendien zouden zij de verklaring niet religieus bindend achten.¹⁵²

Volgens persberichten surveilleerden de Pakistaanse autoriteiten bij Ahmadi's en hun instellingen en werden sommige Ahmadi gebedshuizen gesloten.¹⁵³ In Taltay Aali (Gujranwala district) verhinderde de lokale overheid de voltooiing van de bouw van een Ahmadi moskee, nadat het bouwterrein was aangevallen door andere burgers.¹⁵⁴ Naar verluidt zouden Ahmadi's wel in hun stad Rabwah diensten mogen houden.

Christenen

Christenen mogen bekeringsactiviteiten uitoefenen, zolang zij niet tegen de islam prediken. Alle buitenlandse missionarissen zijn verplicht om specifieke visa aan te schaffen, die 2 tot 5 jaar geldig zijn en waarmee slechts éénmaal per jaar het land ingereisd kan worden. Christenen zijn in het algemeen vrij hun geloof te beoefenen en er zijn geen wettelijke belemmeringen om dit te doen; er is geen wettelijke discriminatie. Wel is het krachtens de Pakistaanse grondwet alleen de erkende christelijke geloofsgenootschappen toegestaan christelijke gebedshuizen op te richten.

3.2.4 Bewegingsvrijheid

De Pakistaanse grondwet bepaalt dat het in beginsel niet is toegestaan burgers te discrimineren door hen de toegang tot openbare ruimten te weigeren.¹⁵⁵

Ahmadi's

De Pakistaanse autoriteiten verbieden Ahmadi's om aan de *hajj* (de bedevaartstocht naar Mekka in Saudi-Arabië) deel te nemen of om andere islamitische pelgrimstochten te ondernemen.¹⁵⁶ Het is overigens ook voorgekomen dat Ahmadi's bij de grens zonder legitieme reden werden tegengehouden door douanebeambten.

Christenen

Voor het verkrijgen van een paspoort behoren christenen, zoals alle Pakistanen, hun godsdienst in te vullen. Het ondertekenen van een verklaring zoals moslims daarbij dienen te doen, is voor christenen niet nodig. Naar verluidt zouden

---

152 Human Rights Commission of Pakistan, *State of Human Rights in 2005*, p. 115-116.

153 US Department of State, *International Religious Freedom Report 2005*, 8 november 2005, paragraaf 2.

154 US Department of State, *International Religious Freedom Report 2005*, 8 november 2005, paragraaf 2.

155 Artikel 26 van de grondwet.

156 Sinds 2003 dient iedereen die deel wil nemen aan de *hajj* de stichter van het Ahmadiyya geloof te betichten van doortraptheid en oplichting. US Department of State, *International Religious Freedom Report 2005*, 8 november 2005, paragraaf 2.

Pakistaanse christenen soms geen bankverklaring krijgen die benodigd is voor een visum. Gedurende de verslagperiode waren alleen visa verkrijgbaar voor buitenlandse plaatsvervangers van missionarissen die op het punt stonden Pakistan te verlaten.¹⁵⁷

De rooms-katholieke kerk en de *Church of Pakistan*¹⁵⁸ hebben niet gerapporteerd over moeilijkheden of hinder in hun contacten met gelijkgezinden in het buitenland.¹⁵⁹

3.2.5 Rechtsgang

In de verslagperiode zijn geen nieuwe ontwikkelingen geconstateerd met betrekking tot de rechtsgang voor Ahmadi's en christenen.

Volgens een rapport van de *International Crisis Group* wordt de invloed van de uitvoerende macht op de rechterlijke macht groter. De uitvoerende macht zou controle uitoefenen door de rechters te benoemen, hen promotie te geven en te verwijderen, zodat allerlei rechterlijke functies bekleed worden door medestanders van het zittende regime. Naar verluidt bekleeden politieke bondgenoten van het huidige regime de belangrijkste functies binnen de rechterlijke macht.¹⁶⁰ Lagere rechtbanken zijn vaak corrupt, inefficiënt en zijn blootgesteld aan druk van prominente geestelijke en politieke figuren.¹⁶¹ Rechters zouden regelmatig bedreigd worden; zo zou *Khatme Nabuwwat*¹⁶² lokale politie en rechters hebben geïntimideerd. Bovendien is het voorgekomen dat mensen werden veroordeeld voor blasfemie doordat de rechters in de onderhavige zaak bedreigd werden door extremisten.¹⁶³ Op 25 juni 2006 is een rechter, die anti-terrorisme en sektarische zaken behandelde, vermoord in Gilgit. In niet-politieke zaken werden de hogere rechtbanken en de *Supreme Court* in het algemeen als betrouwbaar beschouwd.¹⁶⁴

Het is christelijke advocaten niet toegestaan in het Federale Shari'a Hof te pleiten.¹⁶⁵ Christenen kunnen daar wel verdedigd worden door een islamitische advocaat. In het algemeen krijgen christenen en Ahmadi's minder rechtshulp en

---

157 US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2.

158 De *Church Of Pakistan* is een kerkgenootschap dat onderdeel uitmaakt van de anglicaanse gemeenschap. (www.en.wikipedia.org)

159 US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2.

160 International Crisis Group (09-11-04) "Building independence in Pakistan."

161 US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 4.

162 Khatme Nabuwwat ("Hoeder van het eind / de finaliteit van de profeet") is een islamitische organisatie in Pakistan (www.en.wikipedia.org, geraadpleegd op 27-07-06).

163 Home Office UK, Operational Guidance Note Pakistan, februari 2006, paragraaf 3.6.3.

164 US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 1e.

165 Artikel 203E(4) van de grondwet.

bescherming dan soennitische of sji'itische moslims. Het kan voorkomen dat christenen en Ahmadi's geen hulp krijgen van een advocaat, bijvoorbeeld in zaken aangaande de blasfemiewetgeving, de *Hudood* of gedwongen bekering.

De verklaring van een niet-moslim in rechtzaken (die ingesteld zijn op basis van islamitische wetten) geldt slechts als een halve verklaring, met andere woorden, de verklaringen van twee christenen zijn gelijk aan de verklaring van één moslim.¹⁶⁶ In 2004 en 2005 is het sporadisch voorgekomen dat mensen, die van blasfemie waren beschuldigd, werden vrijgelaten op borgtocht.

3.2.6 Arrestaties en detenties

In de Pakistaanse grondwet zijn verschillende waarborgen opgenomen met betrekking tot arrestaties en detentie, zoals de termijn waarbinnen mensen voorgeleid dienen te worden en regels inzake hoger beroep.¹⁶⁷

Naar verluidt waren de faciliteiten in gevangenissen in het algemeen slechter voor niet-islamitische gevangenen dan voor islamitische gedetineerden,¹⁶⁸ mede doordat zij te vrezen hebben voor aanvallen van islamitische medegevangenen. Indien gedetineerden vernemen dat een medegevangene behoort tot de Ahmadiyya beweging, dan bestaat de kans dat hij wordt mishandeld.

In de periode 1986 tot 2005 zouden 746 mensen zijn beschuldigd van blasfemie. De helft van de beschuldigten waren moslims, 36% waren Ahmadi's, 13% christenen en 1% zou hindoe zijn.¹⁶⁹ In de eerste negen maanden van 2005 zouden vijftig personen zijn aangeklaagd wegens blasfemie, waaronder vijftien moslims, dertig Ahmadi's en drie christenen.

Ahmadi's

Het is gedurende de verslagperiode voorgekomen dat Ahmadi's werden opgepakt vanwege blasfemiebeschuldigingen; bovendien zijn Ahmadi's vastgezet op grond van andere bepalingen dan de blasfemiewetgeving, waarbij hun geloof naar verluidt wel een rol heeft gespeeld. In 2004 werden, volgens berichten van de Ahmadiyya beweging, 51 Ahmadi's strafrechtelijke feiten ten laste gelegd op grond van de blasfemiewetgeving of vanwege hun geloof.¹⁷⁰ Gedurende de laatste zes maanden van 2004 zijn 21 blasfemie zaken geregistreerd tegen Ahmadi's.¹⁷¹ In 2005 zaten negen Ahmadi's in de gevangenis op grond van andere aantijgingen

---

166 Dit wordt bepaald door de *Law of Evidence*.

167 Artikel 10 van de grondwet.

168 US Department of State, *International Religious Freedom Report 2005*, 8 november 2005, paragraaf 2.

169 Folder van de National Commission for Justice & Peace, "The Blasphemy Laws in Pakistan."

170 Home Office UK, *Operational Guidance Note Pakistan*, februari 2006, paragraaf 3.6.3.

171 US Department of State, *International Religious Freedom Report 2005*, 8 november 2005, paragraaf 2.

dan blasfemie, zonder dat zij veroordeeld waren.¹⁷² Volgens een andere bron zijn in 2005 zestig Ahmadi's beschuldigd op religieuze gronden en zijn er zestien beschuldigd van blasfemie.¹⁷³

Eind november 2004 veroordeelde de *District Court* in Faisalabad een man, die op jonge leeftijd was bekeerd tot het Ahmadi geloof, tot levenslange gevangenschap. Hij zou de woede van de lokale moslimleider op de hals hebben gehaald omdat hij weigerde zijn geloof op te geven.¹⁷⁴ In december 2004 werd een Ahmadi aangeklaagd voor blasfemie omdat hij papier had verbrand, waarvan de lokale geestelijke beweerde dat het een koran was.¹⁷⁵ Op 15 maart 2005 werden de president van de Ahmadiyya gemeenschap (in het district Bhakkar) en zijn twee zoons gearresteerd. Hoewel de wetsbepaling die tegen hen werd ingeroepen geen religieuze bepaling was, zou naar verluidt de beschuldiging zijn gebaseerd op anti-Ahmadi sentimenten.¹⁷⁶

De gehele bevolking van Rabwah zou eind 1989 aangeklaagd zijn op grond van artikel 298-C van het wetboek van strafrecht; op grond van dit artikel is het een Ahmadi onder meer verboden zich een moslim te noemen, zijn geloof als islam te betitelen en zijn geloof te prediken of te verspreiden. Deze aanklacht is nog niet ingetrokken.¹⁷⁷

Christenen

Er zijn gedurende de verslagperiode geen veranderingen opgetreden in de situatie van Ranjha Masih uit Faisalabad, die sinds april 2003 gevangen zit vanwege blasfemieaantijgingen.¹⁷⁸ Pervez Masih, die sinds april 2001 gevangen zat, zou in april 2006 zijn vrijgesproken van blasfemie en vrijgelaten.¹⁷⁹ Gedurende de verslagperiode zijn verschillende christenen aangeklaagd voor blasfemie; enkelen van hen zijn (op borgtocht) vrijgelaten, anderen zitten nog gevangen.¹⁸⁰ Eind mei 2006 is een christelijke man opgepakt in Karachi, die naar verluidt godslasterlijke

---

172 Dit kan evenwel te maken hebben met de algemene rechtszekerheid; de gevangenen in Pakistan worden bevolkt met mensen die niet veroordeeld zijn, mede doordat processen soms jaren kunnen duren. US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2.

173 Daily Times (09-03-06) "Ahmadis wait for justice."

174 US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2.

175 US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2.

176 The Persecution, Persecution of Ahmadis in Pakistan during the year 2005 – A summary, pagina 32.

177 The Persecution, Persecution of Ahmadis in Pakistan during the year 2005 – A summary, annex II.

178 US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2. Zie ook Christian Solidarity Worldwide, Visit to Pakistan 25-10-04 / 02-11-04, paragraaf 3.

179 Voices of the Martyrs (12-04-06) "Parvez Masih released from prison."

180 US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2.

sms-berichten had gestuurd aan moslims. De reden voor het versturen zou zijn dat hij van slag was vanwege de aanvallen op kerken in Pakistan.¹⁸¹

Een half jaar van de gevangenisstraf van islamitische gevangenen kan worden kwijtgescholden indien zij de koran bestuderen. Voor christenen bestaat deze mogelijkheid niet.

3.2.7 Mishandeling en marteling

Het is doorgaans onmogelijk met zekerheid aan te geven of de geloofsovertuiging van een gevangene meespeelde bij, of een reden was, voor mishandeling. Echter, zowel christen- als Ahmadi-gemeenschappen beweren dat het aannemelijk is dat hun leden meer kans lopen om mishandeld te worden.¹⁸²

In 2004 zijn ten minste drie christenen gedood, waarvan twee als gevolg van mishandeling door de politie.¹⁸³ Op 19 augustus 2004 overleed een 26-jarige christelijke man aan de gevolgen van mishandeling door politie tijdens zijn gevangenschap in Sheikhpura. De politieagenten werden aangeklaagd voor moord, maar zijn niet gearresteerd.¹⁸⁴ Begin april 2006 zouden vier gevangenen christenen in Sahiwal, die samen waren gekomen om te bidden, aangevallen en mishandeld zijn door medegevangenen en twee gevangenebewaarders.¹⁸⁵

Het zou gedurende de verslagperiode zijn voorgekomen dat een moslim, die bekeerd was tot het Ahmadi geloof, door politieagenten gemarteld werd tijdens zijn gevangenschap. De politie wilde zo achterhalen wie de man bewogen had zich te bekeren.¹⁸⁶

Er zijn geen berichten over veiligheidsdiensten die zich inlieten met verkrachting of mishandeling vanwege iemand's geloofsovertuiging.¹⁸⁷

---

181 Reuters (26-05-06) "Blasphemous text messages land Pakistani in jail."
182 US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2.
183 Christian Solidarity Worldwide, Visit to Pakistan 25-10-04 / 02-11-04, paragraaf 1.
184 Tijdens het protest van christenen, dat ontstond naar aanleiding van Mukhtar's dood, gebruikte de politie charges met de wapenstok en traangas en werden 20 demonstranten gearresteerd. US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2. Zie ook UN Economic and Social Council, Civil and political rights, including the question of religious intolerance, 15 maart 2005, paragraaf 186 (E/CN.4/2005/61/add.1).
185 Voices of the Martyrs (12-04-06) "Prisoners tortured for holding bible study."
186 National Commission for Justice & Peace, Human Rights Monitor 2006, A report on the religious minorities in Pakistan, 20 maart 2006, p.37.
187 US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2.

3.2.8 Verdwijningen

Voor zover bekend hebben zich in de verslagperiode geen verdwijningen voorgedaan van Ahmadi's of christenen.

3.2.9 Doodstraf

Verschillende Ahmadi's zitten gevangen op grond van artikel 295C van de Pakistan Penal Code, waarop de doodstraf staat. Eind 2005 zijn drie Ahmadi's ter dood veroordeeld vanwege blasfemie. Voor zover bekend zijn alle doodstraffen voor blasfemie vernietigd door de hogere rechtbanken¹⁸⁸ en is geen enkele doodstraf uitgevoerd. Voor zover bekend was in mei 2006 nog niemand door de autoriteiten geëxecuteerd wegens blasfemie. Medio april 2006 stelde de voorzitter van de *Supreme Court* dat de politie een zaak diende te registreren op grond van artikel 295-C tegen de buitenlandse kranten en tekenaars van de buitenlandse cartoons. Vervolgens is als zodanig in Karachi een zaak geregistreerd.

3.2.10 Huwelijken

Ahmadi's

Voor zover bekend hebben zich in de verslagperiode geen nieuwe ontwikkelingen voorgedaan met betrekking tot de huwelijksprocedure voor Ahmadi's. Het is Ahmadi's niet toegestaan te huwen onder de *Muslim Family Laws Ordinance*, omdat zij worden beschouwd als niet-moslims. Het registreren van een Ahmadi huwelijk vormt een probleem, aangezien er geen wet is die het huwelijk van Ahmadi's regelt (in tegenstelling tot het huwelijk van moslims en christenen). Ahmadi's huwen volgens hun eigen regelgeving, de *Fiqh Ahmadiyya*, en hebben als gevolg daarvan afwijkende huwelijksdocumenten. De *Fiqh Ahmadiyya* is evenwel nooit officieel erkend in het Pakistaanse recht, noch is de Ahmadi-administratie in Rabwah middels enige Pakistaanse regelgeving bevoegd verklaard om huwelijksakten af te geven.

In de praktijk echter worden degenen die volgens de *Fiqh Ahmadiyya* zijn gehuwd, door de Pakistaanse autoriteiten als getrouwd beschouwd. Huwelijksakten op basis van de *Fiqh Ahmadiyya* blijken in de praktijk door de Pakistaanse overheid geaccepteerd te worden, bijvoorbeeld ten behoeve van de afgifte van paspoorten en identificatiebewijzen, en aangifte van de geboorte van een kind. Ook op de verplichtingen die voortvloeien uit huwelijksakten volgens de *Fiqh Amadiyya* kan een beroep worden gedaan, en dat beroep kan desnoods via de rechtbank

188

Amnesty International (11-10-05) Pakistan: Killing of Ahmadi's continues amid impunity."
(ASA33/028/2005)

afgedwongen worden. Een probleem is wel dat een Ahmadi huwelijk door sommige buitenlandse overheden niet wordt geaccepteerd.¹⁸⁹

Indien een man of een vrouw zich tot het Ahmadiyya geloof bekeert, kan zijn of haar huwelijk nietig worden verklaard. Dit heeft tot gevolg dat de man en vrouw ongetrouwd samenleven, hetgeen als onzedelijk wordt beschouwd.

Een mullah, die werd ingehuurd door de *Daily Jang* (de grootste Urdu krant van Pakistan), zou in deze krant hebben gezegd dat het huwelijk tussen een moslim en een Qadiani niet toegestaan (*najaiz*) en streng verboden (*haram*) is.¹⁹⁰

Christenen

In Pakistan worden huwelijken geregistreerd op basis van geloof. Voor christenen zijn er andere familierechtelijke regelingen, zoals de *Christian Marriages Act* (1872). Bij bekering tot de islam blijft het huwelijk van voorheen christelijke mannen rechtsgeldig, maar dat van voorheen christelijke vrouwen wordt ontbonden. Volgens de islamitische wetgeving kan een moslim een joodse of een christelijke vrouw trouwen, maar kan een moslima alleen een moslimman huwen.¹⁹¹

3.3 De publieke houding ten opzichte van Ahmadi's en christenen

3.3.1 De houding van de (centrale) overheid

De *Religious Affairs Ministry* heeft gedurende de verslagperiode interreligieuze bijeenkomsten gesteund. Dit ministerie heeft beweerd dat 30% van het jaarlijkse budget besteed wordt aan hulp voor noodlijdende minderheden en het herstel van hun gebedsplaatsen. Leden van minderheidsgroeperingen betwijfelden of dit inderdaad het geval was.¹⁹² Naar verluidt zouden per jaar zeventig miljoen rupees¹⁹³ worden gespendeerd aan minderheden, hetgeen neerkomt op minder dan 1 rupee per lid van een minderheid per maand.

In Pakistan bestaat ook het *Ministry of Minority Affairs*, maar dit ministerie blijkt weinig invloed te hebben.

De Pakistaanse autoriteiten hebben in de verslagperiode gepleit voor een interconfessionele dialoog en voor harmonie tussen de verschillende geloven en stromingen. De autoriteiten waren behulpzaam bij het organiseren van de

---

¹⁸⁹ UNHCR, *Working group on minorities*, tenth session, 1-5 March 2005.

¹⁹⁰ The Persecution, *Persecution of Ahmadis in Pakistan during the year 2005 – A summary*, pagina 70.

¹⁹¹ US Department of State, *International Religious Freedom Report 2005*, 8 november 2005, paragraaf 2.

¹⁹² US Department of State, *International Religious Freedom Report 2005*, 8 november 2005, paragraaf 2.

¹⁹³ Zeventig miljoen rupees komt neer op ongeveer 10 miljoen euro.

openingsbijeenkomst van de *World Council of Religions* (een interreligieus orgaan van geestelijken en religieuze geleerden) dat een interreligieuze dialoog wil voeren. De bijeenkomsten resulteerden in het afzwakken van de anti-christelijke retoriek door de politieke leiders van de Deobandi en Jamaat-e-Islami.¹⁹⁴

President Musharraf zou naar verluidt de minderheden in zijn land wel willen beschermen, maar in de praktijk zijn er te weinig richtlijnen of wordt er te weinig ondernomen om deze groepen daadwerkelijk te beschermen. Er zouden geen duidelijke richtlijnen of instructies van de centrale overheid richting de lokale overheden bestaan om de minderheden te beschermen.

Volgens onder meer *Amnesty International* heeft de Pakistaanse regering in 2004 onvoldoende maatregelen getroffen om aanvallen op religieuze bijeenkomsten te voorkomen¹⁹⁵ en om de positie van de minderheden te verbeteren. Bovendien is het gedurende de verslagperiode meerdere malen voorgekomen dat de politie geen actie ondernam bij misdrijven die gericht waren tegen christenen. Degenen die beschuldigd werden van de ontvoering van een christelijk jongetje (dat later dood is aangetroffen) zijn niet gearresteerd. De politie weigerde, ondanks verklaringen van ooggetuigen en bekentenissen van twee daders een klacht te registreren in de zaak van de ontvoering van een 13-jarig christelijk meisje. Niet alleen bij christenen, maar ook bij Ahmadi's is het voorgekomen dat de politie faalde om deze groepen te beschermen tegen aanvallen van andere burgers.¹⁹⁶

De wetswijziging, die voorschrijft dat blasfemieaanklachten alleen door hogere politieofficieren onderzocht mogen worden, heeft in de praktijk geen verbetering gebracht. Er was geen bewijs dat deze wetswijziging enige invloed heeft gehad op het voorkómen van misbruik. In de praktijk wordt vaak eerst de van blasfemie verdachte persoon opgepakt en vervolgens wordt de zaak onderzocht. In juni 2005 is een christen blasfemie ten laste gelegd op basis van verklaringen van kinderen.¹⁹⁷

UNHCR heeft opgemerkt dat doordat lokale ordehandhavingsbeambten onwillig zijn om in te grijpen bij confrontaties tussen Ahmadi's en de meer dominante religieuze of sociale groepen, de discriminatie van (of aanvallen op) Ahmadi's

---

194 US Department of State, *International Religious Freedom Report 2005*, 8 november 2005, paragraaf 2.

Deobandi is een islamitische (-vernieuwings-) *revival* beweging. De Jamaat-e-Islami is een islamitische politieke partij en een van de grootste componenten binnen de coalitie van de Muttahida Majlis-i-Amal partij (MMA). (www.en.wikipedia.org)

195 Amnesty International, *Pakistan*, 2004.

196 Home Office UK, *Pakistan Country of origin information bulletin 1/2005*, november 2005, paragraaf 3.02.

US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2005*, 8 maart 2006, paragraaf 1c.

197 Human Rights Commission of Pakistan, *State of Human Rights in 2005*, p. 123.

soms zo ver kan gaan dat deze vervolging genoemd kan worden.¹⁹⁸ Naar verluidt verlopen de onderzoeken van de politie van misdrijven jegens Ahmadi's moeizaam of vinden deze niet plaats. Bovendien zouden in veel zaken de daders niet voor het gerecht zijn geslept.¹⁹⁹ Tot op heden zou nog geen enkele dader zijn gestraft voor de tientallen moorden op Ahmadi's die zijn gepleegd sinds 1984.²⁰⁰

Volgens de Pakistaanse grondwet kan slechts een moslim staathoofd worden van Pakistan. In het verleden bekleedden verschillende christenen (en hindoes) posities op hoge plaatsen, maar dit zouden er steeds minder zijn geworden. Het aantal christenen en Ahmadi's op federaal en lokaal niveau zou disproportioneel laag zijn. Wel zouden Ahmadi's hoge posities bekleden, maar zij profileren zichzelf niet als Ahmadi. Zij worden naar verluidt meer en meer gediscrimineerd, in verschillende opzichten, onder meer bij toelating tot de overheidsdienst.²⁰¹ Regelmatig worden hen banen of promoties ontzegd vanwege hun geloof. Gedurende de verslagperiode diende een soldaat, die zich had bekeerd tot het Ahmadi geloof, uit te leggen waarom hij geen bestuurlijke sanctie opgelegd zou krijgen vanwege zijn bekering.²⁰²

Ook zou het zijn voorkomen dat Ahmadi's gediscrimineerd worden bij de toelating tot openbare scholen²⁰³ of geweigerd worden op universiteiten. Gedurende de verslagperiode is het een Ahmadi verboden islamitische klassen te volgen aan een universiteit.²⁰⁴ Bijna alle scholen, die in 1992 door de autoriteiten waren overgenomen, zouden zijn teruggegeven aan de moslims en christenen, maar niet aan de Ahmadi's, ondanks dat zij enkele jaren geleden reeds aan de voorwaarden voor teruggave voldeden. Bovendien zou de provinciale secretaris van onderwijs in Punjab in een brief opdracht hebben gegeven dat drie Ahmadi scholen in Faisalabad het woord "Qadiani" op hun aanplakbord zetten, om zo hun identiteit weer te geven.²⁰⁵

---

198 UNHCR letter of 13 April 2005 to Immigration and Naturalisation Directorate, Home Office UK, on Ahmadi's in Pakistan. Gevonden in de Home Office UK, Operational Guidance Note Pakistan, februari 2006, paragraaf 3.6.5.

199 Amnesty International (11-10-05) Pakistan: Killing of Ahmadi's continues amid impunity." (ASA33/028/2005).

200 Daily Times (09-03-06) "Ahmadis wait for justice." Een andere bron noemt 81 gedode Ahmadi's. The Persecution, Persecution of Ahmadi's in Pakistan during the year 2005 – A summary, bijlage 2.

201 US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 2c.

202 The Persecution, Persecution of Ahmadi's in Pakistan during the year 2005 – A summary, annex VI.

203 US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 2c.

204 The Persecution, Persecution of Ahmadi's in Pakistan during the year 2005 – A summary, pagina 47.

205 The Persecution, Persecution of Ahmadi's in Pakistan during the year 2005 – A summary, pagina 51.

Daarnaast hebben lokale overheden Ahmadi's de toegang tot de verkoop van land verhinderd.²⁰⁶ In december 2005 vond een publieke veiling plaats van land in Rabwah; Ahmadi's waren gedwongen deze grond af te staan in 1976. Sommige huizen waren reeds door Ahmadi's gebouwd, maar tijdens de veiling mocht het land niet door Ahmadi's gekocht worden.

Naar verluidt heeft de plaatselijke politie van Chanda Singh Wala in maart 2006 een Ahmadi familie opgedragen het lichaam van hun overleden dochter, een week na haar begrafenis, op te graven. De familie van het meisje diende haar lichaam opnieuw te begraven op een Ahmadi begraafplaats.²⁰⁷

Christenen worden geconfronteerd met sociale en economische discriminatie. Zij maken weinig kans op banen op hoger niveau binnen de overheid en zijn nauwelijks vertegenwoordigd in de rechterlijke macht. Christenen kunnen niet lid worden van bepaalde dienstonderdelen van het leger.

Christenen hebben melding gemaakt van aanmerkelijke discriminatie met betrekking tot werk en toegang tot onderwijs, met inbegrip van overheidsinstellingen.²⁰⁸ Zo heeft een medische opleiding een christelijke studente geweigerd, hoewel zij ruim aan alle voorwaarden voldeed.²⁰⁹ In Pakistan heeft één universiteit een zetel in het bestuur gereserveerd voor christenen.²¹⁰ In onderwijsinstellingen zijn overigens wel moskeeën aanwezig, maar geen christelijke gebedsruimtes. Daarnaast wordt in het onderwijs wel rekening gehouden met islamitische feestdagen, maar niet met christelijke.

Er zouden mensen zijn opgepakt naar aanleiding van de aanvallen op christenen in de stad Sangla Hills in november 2005, maar er is niemand voor veroordeeld.²¹¹ Daarentegen zijn begin maart 2006 twee islamitische studenten veroordeeld tot 25 jaar gevangenisstraf voor de moord op de 19-jarige christen Javed Anjum in Punjab.²¹²

---

206 Human Rights Commission of Pakistan (27-04-06) "Law and order situation threat to every citizen."
207 The Persecution, Newsreport March, 2006 (www.thepersecution.org), geraadpleegd op 2 mei 2006.
208 US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 2c.
209 Centre for Legal Aid, Assistance & Settlement, "No place for Christian.", ongedateerd (www.claf.org.uk), geraadpleegd op 01-03-06. Medio mei 2006 was er door de rechter nog geen uitspraak gedaan over de rechtmatigheid van deze weigering.
210 Het betreft hier de Quaid i Azam Universiteit in Islamabad.
211 Wel heeft in januari 2006 een reconciliatieproces plaatsgevonden waarbij beide zijden elkaar vergeven hebben.
212 Compass Direct (03-03-06) "Two sentenced for murder of Christian student."

3.3.2 De houding van burgers

Het lijkt dat de intolerantie in de samenleving jegens christenen en Ahmadi's toeneemt.²¹³ Wanneer een persoon wordt vrijgesproken van blasfemie kan het voorkomen dat hij het doelwit wordt van islamitische extremisten. Ook de familie van een verdachte van blasfemie kan in moeilijkheden komen, aangezien de moslimgemeenschap hen minacht.²¹⁴ Er zouden in het verleden mensen na hun vrijlating gedood zijn door andere burgers, ondanks dat zij waren vrijgesproken van blasfemie.²¹⁵ Ook is het in het verleden voorgekomen dat moslims, die zich bekeerden tot een ander geloof, volgens islamitische extremisten als afvallig werden beschouwd en de straf voor afvalligheid is volgens hen de dood.²¹⁶ De Council of Islamic Ideology, een adviesorgaan van de overheid, zou in 2005 hebben verklaard dat Ahmadi's afvalligen zijn en dat zij gedood kunnen worden.

Christenen en Ahmadi's die grond bezitten ondervinden soms last van andere burgers. Het is voorgekomen dat zij beschuldigd werden van blasfemie, waarna het land van de beschuldigde werd geconfisqueerd door anderen.

Burgers ten opzichte van Ahmadi's

Leden van de Ahmadiyya beweging en Ahmadi instellingen zijn al lange tijd onderworpen aan religieus geweld, dat voor een groot deel aangewakkerd wordt door georganiseerde religieuze extremisten. In de verslagperiode zijn meerdere gevallen van geweld, gericht tegen Ahmadi's, vastgelegd.²¹⁷ Sinds 1984 zijn naar verluidt in Pakistan 79 Ahmadi's gedood; in het jaar 2005 zouden het er elf zijn.²¹⁸

Op 22 juli 2004 viel een moslimmenigte, na het bijwonen van een anti-Ahmadi bijeenkomst, een Ahmadi man aan.²¹⁹ In januari 2005 is in Lahore de kliniek van een Ahmadi arts afgebrand; ondanks de beweringen van de arts dat de brand was aangestoken door religieuze anti-Ahmadi extremisten, is er door de politie geen zaak geregistreerd en is er geen onderzoek opgestart. Een andere Ahmadi arts overleefde een vermoedelijke moordaanslag in mei 2005. In maart 2005 werd een Ahmadi man in de stad Kakki Nau mishandeld en beschuldigd van blasfemie. Medio april 2005 werden drie Ahmadi's ter dood veroordeeld nadat zij veroordeeld waren voor de moord op een vermoedelijke anti-Ahmadi extremist en zijn zoon. Ahmadi organisaties stellen echter dat zij bewijs hebben dat het

---

213 Centre for Legal Aid Assistance & Settlement, Annual report 2004, p.61.

214 Christian Solidarity Worldwide, Visit to Pakistan 25-10-04 / 02-11-04, paragraaf 4.

215 Home Office UK, Operational Guidance Note Pakistan, februari 2006, paragraaf 3.6.3.

216 Christian Solidarity Worldwide, Visit to Pakistan 25-10-04 / 02-11-04, paragraaf 8.

217 Zie hiervoor onder meer US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 3.

218 Daily Times (09-03-06) "Ahmadis wait for justice." Een andere bron noemt 81 gedode Ahmadi's. The Persecution, Persecution of Ahmadis in Pakistan during the year 2005 – A summary, bijlage 2.

219 US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2.

strafproces vervalst was. Eind mei 2005 zou een Ahmadi arts zijn neergeschoten in Fatehpur.²²⁰ In juli 2005 is naar verluidt een man, die net was bekeerd tot het Ahmadi geloof, in Rahwali vermoord door familieleden. Tevens zou de hand van zijn vrouw zijn afgehakt.²²¹ In Quetta is op 10 september 2005 naar verluidt een Ahmadi arts vermoord door onbekenden.²²² Begin oktober 2005 werd het vuur geopend op Ahmadi's tijdens een eredienst in Mong (Punjab), waarbij acht mensen werden gedood en bijna twintig mensen gewond raakten.²²³ Deze aanvallen kwamen volgens de berichtgeving onverwachts, aangezien er geen voortekenen waren.²²⁴ Op 6 november 2005 is naar verluidt een Ahmadi uit Shekhupura doodgeschoten en is zijn lichaam in brand gestoken.²²⁵ In Sialkot is naar verluidt op 17 december 2005 een Ahmadi gedood door onbekenden. Deze man was volgens de berichtgeving de elfde Ahmadi die in 2005 is vermoord; in de vijf voorafgaande jaren waren er naar verluidt niet zoveel Ahmadi's per jaar gedood als in 2005.²²⁶ Op 19 maart 2006 zou in de wijk Manzoor Colony in Karachi een Ahmadi gedood zijn door onbekenden.²²⁷

Het is in de verslagperiode voorgekomen dat militante soennitische leiders en hun volgelingen door de straten van het overwegend door Ahmadi's bewoonde Rabwah marcheerden. Volgens sommige Ahmadi's was er wel politie aanwezig, maar die kwam niet tussen beiden om gewelddadigheden te voorkomen.²²⁸

Het is voorgekomen dat pamfletten verspreid werden waarin consumenten werden aangespoord de door Ahmadi's geproduceerde goederen te boycotten.²²⁹ Er zouden in 2005 bijna 1.400 artikelen in de Urdu pers verschenen zijn waarin haat werd gepropageerd jegens Ahmadi's. Het materiaal bevatte onder meer artikelen waarin werd verordonneerd Ahmadi's te vermoorden en aantijgingen dat zij tegen Pakistan samenzweren.²³⁰ Ook zijn bankbiljetten in omloop waarop een anti-Ahmadi tekst gestempeld staat.²³¹

---

220 The Persecution, Persecution of Ahmadis in Pakistan during the year 2005 – A summary, pagina 30.

221 Human Rights Commission of Pakistan, State of Human Rights in 2005, p. 118-119.

222 The Persecution, Persecution of Ahmadis in Pakistan during the year 2005 – A summary, pagina 29.

223 Amnesty International (11-10-05) Pakistan: Killing of Ahmadi's continues amid impunity." (ASA33/028/2005) US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 2c.

224 BBC (07-10-05) "Rare attack on Pakistan Ahmadis."

225 The Persecution, Persecution of Ahmadis in Pakistan during the year 2005 – A summary, pagina 29.

226 The Persecution, Persecution of Ahmadis in Pakistan during the year 2005 – A summary, pagina 30.

227 The Persecution, Newsreport March, 2006 (www.thepersecution.org), geraadpleegd op 2 mei 2006).

228 US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 2c.

229 Human Rights Commission of Pakistan, State of Human Rights in 2005, p. 119.

230 Daily Times (11-03-06) "Ahmadi's under fire." zie ook Daily Times (25-04-06) "Hate mongering worries minorities."

231 De tekst op de bankbiljetten luidt min of meer als volgt: "Elke Ahmadi moet geëxecuteerd worden omdat hij niet gelooft dat profeet Mohammed de laatste profeet is en omdat hij een lasteraar is van de Heilige

Een organisatie die gevreesd wordt door Ahmadi's (*Khatme Nabuwwat*) heeft opgeroepen de Ahmadiyya beweging te verbieden en Ahmadi's te doden.²³² Het doel van deze organisatie, die voornamelijk in Punjab opereert, zou bestaan uit het beschermen van de eer van de profeet Mohammed. *Khatme Nabuwwat* zou lokale politie en rechters intimideren. Overigens zouden ook sommige gematigde groeperingen en geestelijken, die voorstander zijn van de interreligieuze dialoog, negatief staan tegenover Ahmadi's.

Burgers ten opzichte van christenen

De enkele incidenten die geregistreerd waren in 2004, leken te duiden op een opvallende afname van het geweld jegens christenen sinds de reeks aanvallen in 2002. Echter, het aantal aanvallen op religieuze minderheden (waaronder christenen) lijkt weer te zijn toegenomen in 2005. Het aantal gerapporteerde botsingen tussen moslims en christenen en het aantal aanvallen op christelijke heiligdommen in 2005 was groter dan in het jaar ervoor.²³³ Sinds 1990 zouden naar verluidt 21 mensen buitengerechtelijk zijn gedood in blasfemiezaken, waarvan zes slachtoffers christen waren.

Christenen zijn gedurende de verslagperiode slachtoffer geworden van verschillende misdrijven. Begin april 2004 is een predikant doodgeschoten in zijn huis in Manawala. In dezelfde maand zou een christelijke arbeider in zijn slaap zijn doodgeschoten in Gohava vlakbij Lahore.²³⁴ In mei 2004 is een christelijke man overleden aan zijn verwondingen die waren toegebracht door studenten en docenten van een madrassa.²³⁵ In deze maand is ook een andere christelijke man overleden aan de verwondingen die (vermoedelijk) zijn toegebracht tijdens zijn gevangenschap door een politieagent.²³⁶ Eind juli 2004 dreigde een woedende menigte het huis van een christen in Wah Cantt plat te branden; de aanleiding hiervoor was het abusievelijk weggooien van een koran.²³⁷ Medio augustus 2004 is de advocaat Barkatullah Mangla doodgeschoten in Sargodah.²³⁸ Een predikant werd medio september 2004 ontvoerd en mishandeld.²³⁹ Op 10 november 2005 is

---

Profeet. De regering moet de implementatie van deze straf verzekeren." The Persecution, Persecution of Ahmadis in Pakistan during the year 2005 – A summary, bijlage 7.

232 Home Office UK, *Operational Guidance Note Pakistan*, februari 2006, paragraaf 3.6.5.

233 Human Rights Commission of Pakistan, *State of Human Rights in 2005*, p. 120. United States Commission on International Religious Freedom, *Annual Report*, mei 2005, p. 130.

234 Centre for Legal Aid Assistance & Settlement, *Annual report 2004*, p.69.

235 US Department of State, *International Religious Freedom Report 2004*, 15 september 2004, paragraaf 3. Centre for Legal Aid Assistance & Settlement, *Annual report 2004*, p.72.

236 Centre for Legal Aid Assistance & Settlement, *Annual report 2004*, p.80.

237 Department of State, *International Religious Freedom Report 2005*, 8 november 2005, paragraaf 2.

238 US Department of State, *International Religious Freedom Report 2004*, 15 september 2004, paragraaf 2c.

239 UN Economic and Social Council, *Report of the Special Rapporteur on freedom of religion or belief*, 15 maart 2006 (E/CN.4/2005/61/Add.1), paragraaf 189.

een christen doodgeschoten in Lahore.²⁴⁰ Een christen, die beschuldigd en vrijgesproken werd van blasfemie in december 2004, zat een jaar later nog steeds ondergedoken aangezien leden van de extremistische *Lashkar-i-Mujahideen* hem wilden doden.²⁴¹ Begin januari 2005 is een christelijke vrouw met haar gezin ontvoerd en twee dagen mishandeld.²⁴² Een christelijke jongeman, die zich had bekeerd tot de islam en zich vervolgens weer bekeerde tot het christendom, is begin februari 2005 doodgeschoten in Hayyatabad.²⁴³ In maart 2005 hebben madrasa studenten een in aanbouw zijnde kerk en de 65 aanwezige christenen aangevallen in Islamabad. De reden hiervoor zou zijn dat de kerk zich binnen 100 meter van een moskee bevond.²⁴⁴ Op 28 maart 2005 werd het vuur geopend op christenen die een kerk in Lahore verlieten, waarbij één persoon om het leven kwam en zeven anderen gewond raakten.²⁴⁵ In april 2005 werden een predikant en zijn chauffeur ontvoerd en vermoord door onbekende aanvallers.²⁴⁶ In september 2005 is in Lahore een christen aangeklaagd wegens blasfemie; naar verluidt had hij een buurman gevraagd zijn muziek (religieuze liederen) zachter te zetten. Vervolgens zouden lokale moskeeën de lokale moslims hebben opgeroepen huizen van christenen aan te vallen. Meer dan 100 christelijke families waren gedwongen het gebied te verlaten.²⁴⁷ In dezelfde maand zouden bussen met christelijke pelgrims door gewapende mannen zijn aangehouden. De christenen werden gedwongen bezittingen af te staan. Begin augustus 2005 is een voormalige minister en prominent lid van de christelijke gemeenschap vermoord in Lahore.²⁴⁸ Medio november 2005 heeft een woedende menigte in Sangla Hills vijf kerken in brand gestoken en andere eigendommen van christenen beschadigd; dit was een vergelding voor het schenden van een koran door een christen, hetgeen een gerucht bleek. De uren voorafgaand aan deze verwoestingen hadden lokale moskeeën hun luidsprekers gebruikt om de menigte aan te sporen wraak te nemen.²⁴⁹ De nacht voor de aanval zouden 450 christelijke families het gebied

-
- 240 Centre for Legal Aid Assistance & Settlement, Annual report 2004, p.83.
- 241 US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2.
- 242 Centre for Legal Aid, Assistance & Settlement, "Hanifan Bibi striped and tortured in front of her family.", ongedateerd (www.claf.org.uk), geraadpleegd op (01-03-06).
- 243 National Commission for Justice & Peace, Human Rights Monitor 2006. A report on the religious minorities in Pakistan, 20 maart 2006, p.34-35.⁴
- 244 Human Rights Commission of Pakistan, State of Human Rights in 2005, p. 120.
- 245 The Daily Mail (29-03-05) "APMA chief condemns church attack on Easter." US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 2c.
- 246 De politie vermoedde dat dit misdrijf te maken had met de niet-religieuze bedrijfsactiviteiten van de predikant, maar de All Pakistan Minorities Alliance (APMA) gaat uit van godsdienstige motieven. US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 2c.
- 247 Christian Solidarity Worldwide (21-09-05) "Pakistani Christians flee mob violence as many charged with blasphemy."
- 248 International Christian Response (10-08-05) "Former government minister murdered in Pakistan." The Daily Mail (11-08-05) "APMA chief condemns killing of ex-minister for minorities."
- 249 US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2005, 8 maart 2006, paragraaf 2c.

hebben verlaten nadat zij dreigementen hadden ontvangen.²⁵⁰ Er werden naar verluidt 82 mensen gearresteerd, die vervolgens zijn vrijgelaten. Geen verdere actie zou zijn ondernomen. Op 9 december 2005 is een 27-jarige christen uit Lahore doodgeschoten door onbekenden.²⁵¹ Begin februari 2006 heeft een groep moslims in Sialkot een kerk aangevallen, waarbij enkele christenen gewond zijn geraakt.²⁵² In februari 2006 hebben zich verschillende voorvallen voorgedaan. In deze maand werd een dominee ontvoerd in Lahore, waarna hij vijf dagen door een islamitische geestelijke vastgehouden en mishandeld werd. Een menigte heeft in Sukkur verschillende christelijke gebouwen aangevallen en er werden bezittingen van christenen in brand gestoken. Een christelijke zanger werd mishandeld en gedwongen de islamitische geloofsverklaring af te leggen. Verschillende christelijke onderwijsinstellingen in Peshawar en een katholieke kerk in Kawanli werden aangevallen. Daarnaast werd eind februari een kerk in Sargodha in brand gestoken. Op 30 maart 2006 hebben onbekende aanvallers geprobeerd een kerk in brand te steken in Mian Channu.²⁵³

Gedurende de verslagperiode is het meerdere keren voorgekomen dat christenen ontvoerd en onder druk werden gezet om zich te bekeren tot de islam. In augustus 2004 is een 15-jarig christelijk meisje ontvoerd en gedwongen te bekeren tot de islam; de politie heeft haar bevrijd.²⁵⁴ Volgens de APMA²⁵⁵ zijn in 2005 vijftig christelijke meisjes verkracht en gedwongen islamitisch te worden. In september 2005 heeft een christelijke vrouw uit Chak (bij Faisalabad) aanklachten ingediend tegen drie mannen die haar verkracht zouden hebben en haar probeerden te bekeren.²⁵⁶ In april 2005 zou een jongeman ontvoerd en mishandeld zijn om hem zo te dwingen zich tot de islam te bekeren.²⁵⁷ Ook is het voorgekomen dat een christelijk kind van 2½ jaar oud uit Wah Cantt verkracht werd.²⁵⁸

-
- 250 Christian Solidarity Worldwide (14-11-05) "Pakistani Christians call for seven days of mourning and a one day strike, to protest at attacks on Sangla Hills Christians." Daily Times (13-11-05) "Mob burns down churches in Sangla Hill."
- 251 Christian Solidarity Worldwide (12-12-05) "Pakistani militants call for elimination of Christians and public hanging of blasphemy prisoner."
- 252 Centre for Legal Aid, Assistance & Settlement, "Attack on church and christian women at Kawanli, Sialkot.", ongedateerd (www.cltf.org.uk), geraadpleegd op (01-03-06).
- 253 Voices of the Martyrs (05-04-06) "Church burned."
- 254 US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2.
- 255 All Pakistani Minorities Alliance. Zie ook: US Department of State, International Religious Freedom Report 2004, 15 september 2004, paragraaf 3. zie Daily Mail (29-09-05) "APMA Chief condemns gang rape of innocent girl."
- 256 Compass Direct (27-09-05) "Woman says muslims raped, tried to convert her."
- 257 The American Daily (29-04-05) "Pakistani Christian beaten after refusing to denounce his faith." Zie ook Human Rights Commission of Pakistan, State of Human Rights in 2005, p. 120.
- 258 Centre for Legal Aid Assistance & Settlement, Annual report 2004, p. 86.

In de verslagperiode is het voorgekomen dat land van christenen geconfisqueerd werd en hun huizen werden afgebroken door moslims.²⁵⁹ Dit zou soms ook gebeuren naar aanleiding van de valse verklaringen van behoeftige christenen, die voor het afleggen van een dergelijke verklaring een vergoeding hebben gekregen.

In verschillende kantines en restaurants worden christenen geweigerd; bovendien is het soms christenen niet toegestaan met hetzelfde bestek als moslims te eten.

---

²⁵⁹ US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2.

4 Migratie

4.1 Illegale migratie en asiel

Het aanvragen van asiel door een Pakistaan in een ander land, is niet strafbaar volgens de Pakistaanse wet en vormt in beginsel geen aanleiding voor represailles van de kant van de Pakistaanse autoriteiten. Wel loopt een Pakistaanse burger die Pakistan illegaal heeft verlaten en vervolgens naar Pakistan wordt uitgewezen de kans bij terugkeer te worden aangehouden voor verhoor door beambten van de *Federal Investigation Authority* (FIA). De Pakistaanse overheid stelt zich ten doel mensenhandel en -smokkel in alle vormen te bestrijden. Het verhoor van de FIA richt zich daarom op het in kaart brengen en vervolgens ontmantelen van landelijke netwerken die zich met de praktijk van mensenhandel en -smokkel inlaten. Daarnaast wordt ook nagegaan of betrokkene misdrijven of overtredingen heeft begaan. Tijdens het verhoor kan betrokkene bloot staan aan pesterijen, die gericht lijken te zijn op het afpersen van geld. Het komt voor dat betrokkene onder druk wordt gezet zich vrij te kopen. Daartoe wordt soms ook het paspoort, al dan niet tijdelijk, ingenomen. Tijdens de ondervraging kan er sprake zijn van onheuse bejegening van de zijde van de autoriteiten, bestaande uit een hardhandige aanpak en dreiging met enkele dagen hechtenis en een boete. Er zijn echter geen meldingen van ernstige gevallen bekend.

4.2 Beleid UNHCR

De meest recente verklaring van UNHCR stamt uit 2002. UNHCR gaf toen aan geen bezwaar te hebben tegen de terugkeer van afgewezen en uitgeprocedeerde asielzoekers met de Pakistaanse nationaliteit. UNHCR zag geen aanleiding een uitzondering op dit standpunt te maken voor specifieke groepen, zoals christenen en Ahmadi's.²⁶⁰

UNHCR heeft medio 2005 opgemerkt dat ondanks dat er voor Ahmadi's in sommige gevallen een andere mogelijkheid binnen Pakistan bestaat om naar toe te gaan (met name voor de minder prominente leden binnen de gemeenschap), het elders gaan wonen slechts een tijdelijke oplossing mag zijn gezien het gemak waarmee de band met het Ahmadi geloof kan worden ontdekt. Deze band zou gemakkelijk te ontdekken zijn doordat het voor Ahmadi's niet mogelijk is dezelfde moskeeën te bezoeken als moslims van de islamitische hoofdstromingen. Bovendien kunnen zij zich niet registreren voor politieke of officiële doeleinden. Met name in kleine gemeenschappen zal het zichtbaar zijn of iemand Ahmadi is. Volgens UNHCR zal het voor gewone leden van de Ahmadi gemeenschap niet

---

²⁶⁰ Brief UNHCR inzake UNHCR's position with regard to Kazakhstan, Iran and Pakistan, 24 september 2002. Een recenter standpunt is niet bekend.

buitengewoon lastig zijn om elders te gaan wonen. Echter, prominente Ahmadi's, die bijvoorbeeld betrokken zijn bij prediken en het bekeren van mensen tot het Ahmadi geloof, kunnen de aandacht op zich vestigen. Voor hen zal een verblijfplaats elders in Pakistan niet geschikt zijn om aan de dreiging van aanslagen te ontkomen, aldus UNHCR.²⁶¹

4.3 Beleid Europese landen

*België*²⁶²

In België worden alle zaken van Pakistaanse asielzoekers op individuele basis beoordeeld. Er is geen specifiek beleid voor Ahmadi's en christenen. De Belgische autoriteiten zijn van oordeel dat het veilig is afgewezen Pakistaanse asielzoekers terug te sturen en uitzetting vindt daadwerkelijk plaats.

*Denemarken*²⁶³

Denemarken beoordeelt de aanvragen van Pakistaanse asielzoekers op individuele basis. Het land heeft geen specifiek beleid ten opzichte van de behandeling van aanvragen van Pakistaanse asielzoekers, of ten aanzien van specifieke groepen, zoals Ahmadi's en christenen. Uitzetting van afgewezen Pakistaanse asielzoekers wordt door de Deense autoriteiten als veilig beschouwd en vindt daadwerkelijk plaats.

*Verenigd Koninkrijk*²⁶⁴

Het Verenigd Koninkrijk hanteert geen specifiek beleid met betrekking tot Pakistan en elke zaak wordt op individuele basis beoordeeld. Vanuit het Verenigd Koninkrijk kunnen afgewezen en uitgeprocedeerde Pakistaanse asielzoekers terugkeren via het *Assisted Voluntary Return Programme* van de International Organization for Migration (IOM).²⁶⁵

*Zwitserland*²⁶⁶

In Zwitserland worden de aanvragen van Pakistaanse asielzoekers op individuele basis behandeld en beoordeeld. Dit land voert een specifiek beleid voor Ahmadi's; asiolverzoeken van Ahmadi's worden in Zwitserland ingewilligd indien tegen hen een veroordeling bestaat op grond van de artikelen 295-C, 298-B en 298-C van het

---

261 UNHCR letter of 13 April 2005 to Immigration and Naturalisation Directorate, Home Office UK, on Ahmadi's in Pakistan. Gevonden in de Home Office UK, Operational Guidance Note Pakistan, februari 2006, paragraaf 3.6.9 en 3.6.10.

262 Deze informatie is verkregen van de Belgische autoriteiten op 9 maart 2006.

263 De Deense autoriteiten hebben deze informatie verstrekt op 19 mei 2006.

264 Deze informatie is op 9 maart 2006 verkregen van de autoriteiten van het Verenigd Koninkrijk.

265 Home Office UK, Operational Guidance Note Pakistan, februari 2006, paragraaf 5.2.

266 De Zwitserse autoriteiten hebben deze informatie gestuurd op 16 maart 2006.

Pakistaanse wetboek van strafrecht. Uitzetting van uitgeprocedeerde asielzoekers vindt plaats, hoewel het moeilijk is Pakistanen uit te zetten omdat reisdocumenten erg lastig te verkrijgen zijn.

5 Samenvatting

Ondanks een wetswijziging waardoor het na 2004 niet mogelijk zou zijn legeraanvoerder en president van Pakistan te zijn, is president Musharraf voornemens beide functies te blijven vervullen tot in ieder geval 2007.

De Pakistaanse relatie met India lijkt in de verslagperiode te zijn verbeterd; de verhouding met Afghanistan lijkt daarentegen verslechterd te zijn. Ook zijn er vele spanningen en conflicten gesignaleerd binnen de Pakistaanse landgrenzen, onder meer door de aanwezigheid van terrorisme, sektarisch geweld en aanslagen in de grensstreken.

Ahmadi's en christenen in Pakistan hebben als religieuze minderheid te maken met verscheidene soorten discriminatie. Verschillende overheidsinstellingen hebben zich hieraan gedurende de verslagperiode meerdere malen schuldig gemaakt. Zo is het voorgekomen dat Ahmadi's en christenen niet werden aangenomen in het leger, in het onderwijs en bij overheidsinstellingen.

De voor Ahmadi's discriminerende wetgeving is onverminderd van kracht. Aangeklaagden kunnen op grond van bepaalde artikelen van de blasfemiewetgeving ter dood worden veroordeeld en dergelijke vonnissen zijn in het verleden ook uitgesproken. De doodstraf is echter tot op heden niet uitgevoerd in blasfemiezaken.

In Pakistan is geen sprake van systematische vervolging door de overheid van Ahmadi's en christenen enkel en alleen op basis van hun geloof. De overheid treedt echter vaak niet afdoende op in het geval dat Ahmadi's of christenen worden lastiggevallen. Het is gedurende de verslagperiode voorgekomen dat de politie weigerde aanklachten van misdrijven gericht tegen Ahmadi's en christenen in behandeling te nemen, of weigerde bij confrontaties tussen Ahmadi's of christenen en aanhangers van de islamitische hoofdstromingen tussenbeide te komen. Deze confrontaties hebben gedurende de verslagperiode verschillende vormen aangenomen: belediging, bedreiging, verkrachting, ontvoering, aanklachten op grond van de blasfemiewetgeving en in sommige gevallen moord.

Ahmadi's die vanwege hun geloof hinder ondervinden of worden vervolgd door aanhangers van de islamitische hoofdstromingen, kunnen zich mogelijk daaraan onttrekken met name in de grotere steden. Echter, Ahmadi's die in de (negatieve) publiciteit hebben gestaan of die te maken hebben met dergelijke vervolging kunnen zich moeilijk elders in Pakistan vestigen.

I   Literatuurlijst

Amnesty International: Pakistan 2004

Amnesty International: Pakistan – Killing of Ahmadi's continues amid impunity (ASA33/028/2005)

Christian Solidarity Worldwide: Visit to Pakistan 25-10-04 / 02-11-04

CIA: World Factbook Pakistan (laatstelijk herzien op 10 januari 2006)

Economist Intelligence Unit: Pakistan Country Report, main report (maart 2006)

Economist Intelligence Unit: Pakistan Country Report, update (april 2006)

Economist Intelligence Unit: Pakistan Country Report, main report (juni 2006)

Economist Intelligence Unit: Pakistan Country Profile 2005

European Union: The European Union's Election Observation Mission to Pakistan 2002 (12 oktober 2002)

Freedom House: Pakistan 2005

Foreign & Common Wealth Office: Country Profile Pakistan (laatstelijk herzien op 22 april 2005)

Harvard University: Religious School Enrolment in Pakistan (maart 2005)

Home Office UK: Operational Guidance Note Pakistan (februari 2006)

Home Office UK: Pakistan (oktober 2005)

Home Office UK: Pakistan Country of Religion information bulletin 1/2005

Human Rights Commission of Pakistan: State of Human Rights in 2005

Human Rights Watch: World report 2006

International Committee of the Red Cross: Pakistan 2004

International Crisis Group: Authoritarianism and political party reform in Pakistan, Asia Report # 102 (28 september 2004)

National Commission for Justice & Peace: Human Rights Monitor 2006, A report on the religious minorities in Pakistan (20 maart 2006)

South Asia Human Right Documentation Centre: Human rights features, Swearing by reforms: Time to put Pakistan's blasphemy laws on trial. (HRF/52/02, 15 februari 2002)

South Asia Intelligence Review: Sectarian violence in Pakistan

The Persecution: Newsreport, Year 2005, Summary

The Persecution: The Persecution of Ahmadis in Pakistan during the year 2005 – A summary

The Persecution: Newsreport March 2006

Unicef: Progress for children, A report card on nutrition (number 4, may 2006)

United Kingdom Immigration and Nationality Directorate: Pakistan Country Report (oktober 2003)

United Nations High Commissioner for Refugees: UNHCR's position with regard to Kazakhstan, Iran and Pakistan (24 september 2002)

United Nations Development Programme: Human Development Report 2005

United Nations Economic and Social Council: Civil and political rights, including the question of religious intolerance (15 maart 2005)

United Nations Economic and Social Council: Report of the Special Rapporteur on freedom of religion or belief (15 maart 2006, E/CN.4/2005/61/Add.1)

United States Department of State: Background Note Pakistan (december 2005)

United States Department of State: Country Report on Human Rights Practices 2003 (25 februari 2004)

United States Department of State: Country Report on Human Rights Practices 2005 (8 maart 2006)

United States Department of State: International Religious Freedom Report 2004 (15 september 2004)

United States Department of State: International Religious Freedom Report 2005 (8 november 2005)

United States Commission on International Religious Freedom: Annual Report
(mei 2005)

World Bank: Pakistan Country Brief (juli 2005)

Persberichten van onder meer:

AFP, AKI Press, Al Jazeera, ANP, BBC, Compass Direct, Daily Times, DAWN,
DPA, Human Rights Commission of Pakistan, IRIN, NOS, Pakistan Press
International, Reuters, South Asia Intelligence Review, The Christian Post, The
Economist, The International Herald Tribune, The Philadelphia Enquirer, USAID,
Washington Post, Wordpress

Websites:

www.aaii.org

www.adnki.com

www.bartleby.com

www.cltf.org.uk

www.en.wikipedia.org

www.geocities.com/ncjppak

www.hrdc.net

www.hrcpelectoralwatch.org

www.lcjp.gov.pk

www.nos.nl

www.pakistanconstitution-law.com

www.pakistani.org/pakistan/constitution/part9.notes.html

www.satp.org

www.scp.com.pk

www.uscirf.gov

II Wettteksten

Artikelen uit de grondwet

Article 25: Equality of citizens

- (1) All citizens are equal before law and are entitled to equal protection of law.
- (2) There shall be no discrimination on the basis of sex alone.
- (3) Nothing in this Article shall prevent the State from making any special provision for the protection of women and children

Article 26: Non-discrimination in respect of access to public places

- (1) In respect of access to places of public entertainment or resort, not intended for religious purposes only, there shall be no discrimination against any citizen on the ground only of race, religion, caste, sex, residence or place of birth.
- (2) Nothing in clause (1) shall prevent the State from making any special provision for women and children.

Article 260: Definitions

- (3) In the Constitution and all enactments and other legal instruments, unless there is anything repugnant in the subject or context,
  - (a) "Muslim" means a person who believes in the unity and oneness of Almighty Allah, in the absolute and unqualified finality of the Prophethood of Muhammad (peace be upon him), the last of the Prophets and does not believe in, or recognize as a prophet or religious reformer, any person who claimed or claims to be a prophet, in any sense of the word or of any description whatsoever, after Muhammad (peace be upon him); and
  - (b) "non-Muslim" means a person who is not a Muslim and includes a person belonging to the Christian, Hindu, Sikh, Buddhist or Parsi community, a person of the Quadiani Group or the Lahori Group (who call themselves 'Ahmadis' or by any other name), or a Bahai, and a person belonging to any of the scheduled castes.

Artikelen uit de Pakistan Penal Code, Chapter XV of offences relating to religion

Artikel 295: Injuring or defiling place of worship, with intent to insult the religion of any class

Whoever, destroys, damages or defiles any place of worship, or any object held sacred by any class of persons with the intention of thereby insulting the religion of any class of persons or with the knowledge that any class of persons is likely to consider such destruction, damage or defilement as an insult to their religion, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to two years, or with fine, or with both.

Article 295-A: Deliberate and malicious acts intended to outrage religious feelings of any class by insulting its religion or religious beliefs

Whoever, with deliberate and malicious intention of outraging the religious feelings of any class of the citizens of Pakistan, by words, either spoken or written or by visible representations, insults or attempts to insult the religion or the religious beliefs of that class, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to [ten] years, or with fine or with both.

Article 295-B: Defiling, etc. of copy of Holy Qur'an

Whoever wilfully defies, damages or desecrates a copy of the Holy Qur'an or of an extract therefrom or uses it in any derogatory manner or for any unlawful purpose shall be punishable with imprisonment for life.

Article 295-C: Use of derogatory remark etc., in respect of the Holy Prophet

Whoever by words, either spoken or written, or by visible representation, or by any imputation, innuendo, or insinuation, directly or indirectly, defies the sacred name of the Holy Prophet Muhammad (peace be upon him) shall be punished with death, or imprisonment for life, and shall also be liable to fine.

Article 296: Disturbing religious assembly

Whoever voluntarily causes disturbance to any assembly lawfully engaged in the performance of religious worship, or religious ceremonies, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to one year, or with fine, or with both.

Article 297: Trespassing on burial place, etc.

Whoever, with the intention of wounding the feelings of any person, or of insulting the religion of any person, or with the knowledge that the feelings of any person is likely to be insulted thereby commits any trespass in any place of worship or on any place of sepulture, or any place set apart for the performance or funeral rites or as a depository for the remains of the dead, or offers any indignity to any human corpse, or causes disturbance to any person assembled for the performance of funeral ceremonies, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to one year, or with fine or with both.

Article 298: Uttering words, etc. with deliberate intent to wound religious feelings

Whoever, with the deliberate intention of wounding the religious feelings of any person utters any word or makes any sound in the hearing of that person or makes any gesture in the sight of that person or places any object in the sight of that person, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to one year, or with fine, or with both.

Article 298-A: Use of derogatory remarks, etc. in respect of holy personages

Whoever by words, either spoken or written, or by visible representation, or by any imputation, innuendo or insinuation, directly or indirectly, defies the sacred name of any wife (*Ummul Mumineen*), or members of the family (*Ahle-bait*), of that Holy Prophet (Peace Be Upon Him), or any of the righteous Caliphs (*Khulafae-Raashideen*), or companions (*Sahaaba*) of the Holy Prophet (Peace Be Upon Him) shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to three years, or with fine, or with both. Notes: *Authority taking action under a valid law, the question of denial of fundamental rights would not arise. 1993 SCMR 1718.*

Article 298-B: Misuse of epithets, descriptions and titles etc., reserved for certain holy personages or places

(1) Any person of the Qadiani group or the Lahori group (who call themselves 'Ahmadis' or by any other name) who by words, either spoken or written, or by visible representation

(a) refers to, or addresses, any person, other than a Caliph or companion of the Holy Prophet Muhammed (Peace Be Upon Him), as '*Ameer-ul-Mumineen*', '*Khalifat-ul-Mumineen*', '*Khalifat-ul-Muslimeen*', '*Sahaabi*' or '*Razi Allah Anhq*';

(b) refers to, or addresses, any person, other than a wife of the Holy Prophet Muhammad (Peace Be Upon Him), as *Ummul-Mumineen*;

(c) refers to, or addresses, any person, other than a member of the family (*Ahle-bait*) of the Holy Prophet Muhammad (Peace Be Upon Him), as *Ahle-bait*; or

(d) refers to, or names, or calls, his place of worship as Masjid, shall be punished with imprisonment or either description for a term which may extend to three years, and shall also be liable to fine.

(2) Any person of the Qadiani group or Lahori group (who call themselves 'Ahmadis' or by any other name) who by words, either spoken, or written, or by visible representation, refers to the mode or form of call to prayers followed by his faith as 'Azan' or recites Azan as used by the Muslims, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to three years and shall also be liable to fine.

Article 298-C: Person of Qadiani group, etc., calling himself a Muslim or preaching or propagating his faith

Any person of the Qadiani group or the Lahori group (who call themselves 'Ahmadis' or by any other name), who, directly or indirectly, poses himself as a Muslims, or calls, or refers to, his faith as Islam, or preaches or propagates his faith, or invites other to accept his faith, by words, either spoken, or written, or by visible representations, or in any manner whatsoever outrages the religious feelings of Muslims shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to three years and shall also be liable to fine.

Artikelen uit de Grondwet die middels de Provisional Constitutional (Amendment) Order 2000 van toepassing zijn verklaard in de Provisional Constitutional Order no. 1

Article 31

- 1) Steps shall be taken to enable the Muslims of Pakistan, individually and collectively, to order their lives in accordance with the fundamental principles and basic concepts of Islam and to provide facilities whereby they may be enabled to understand the meaning of life according to the Holy Quran and Sunnah.
- (2) The state shall endeavour, as respects the Muslims of Pakistan, :
  - (a) to make the teaching of the Holy Quran and Islamiat compulsory, to encourage and facilitate the learning of Arabic language and to secure correct and exact printing and publishing of the Holy Quran;
  - (b) to promote unity and the observance of the Islamic moral standards; and
  - (c) to secure the proper organisation of zakat, [ushr,] auqaf and mosques.

Article 203A

The provisions of this Chapter shall have effect notwithstanding anything contained in the Constitution.

Article 203B

In this Chapter, unless there is anything repugnant in the subject or context

- (a) "Chief Justice" means, Chief Justice of the Court;
- (b) "Court" means the Federal Shariat Court constituted in pursuance of Article 203C;
- (bb) "judge" means judge of the Court;
- (c) "law" includes any custom or usage having the force of law but does not include the Constitution, Muslim Personal Law, any law relating to the procedure of any Court or tribunal or, until the expiration of [ten] years from the commencement of this Chapter, any fiscal law or any law relating to the levy and collection of taxes and fees or banking or insurance practice and procedure; and

Article 203C

- (1) There shall be constituted for the purposes of this Chapter a court to be called the Federal Shariat Court.
- (2) The Court shall consist of not more than eight Muslim [Judges], including the [Chief Justice], to be appointed by the President.
- (3) The Chief Justice shall be a person who is, or has been, or is qualified, to be, a Judge of the Supreme Court or who is or has been a permanent Judge of a High Court.
- (3A) Of the Judges not more than four shall be persons each one of whom is, or has been, or is qualified to be, a Judge of a High Court and not more than three shall be ulema who are well- versed in Islamic law.

(4) The [Chief Justice] and a [Judge] shall hold office for a period not exceeding three years, but may be appointed for such further term or terms as the President may determine:

Provided that a Judge of a High Court shall not be appointed to be a Judge for a period exceeding [two years] except with his consent and [, except where the Judge is, himself the Chief Justice,] after consultation by the President with the Chief Justice of the High Court.

(4A) The [Chief Justice], if he is not a Judge of the Supreme Court, and a [Judge] who is not a Judge of a High Court, may, by writing under his hand addressed to the President, resign his office.

(4B) The President may, at any time, by order in writing,

(a) modify the term of appointment of a Judge;

(b) assign to a Judge any other office; and

(c) require a Judge to perform such other functions as the President may deem fit; and pass such other order as he may consider appropriate.

Explanation: In this clause and clause (4C), "Judge" includes Chief Justice.

(4C) While he is performing the functions which he is required under clause (4B) to perform or holding any other office assigned to him under that clause, a Judge shall be entitled to the same salary, allowances and privileges as are admissible to the Chief Justice or, as the case may be, Judge of the Court.

(5) A Judge of a High Court who does not accept appointment as a [Judge] shall be deemed to have retired from his office and, on such retirement, shall be entitled to receive a pension calculated on the basis of the length of his service as Judge and total service, if any, in the service of Pakistan.

(6) The Principal seat of the Court shall be at Islamabad, but Court may from time to time sit in such other places in Pakistan as the [Chief Justice] may, with the approval of the President, appoint.

(7) Before entering upon office, the [Chief Justice] and a [Judge] shall make before the President or a person nominated by him oath in the form set out in the Third Schedule.

(8) At any time when the [Chief Justice] or a [Judge] is absent or is unable to perform the functions of his office the President shall appoint another person qualified for the purpose to act as [Chief Justice] or, as the case may be, [Judge].

(9) A [Chief Justice] who is not a Judge of the Supreme Court shall be entitled to the same [remuneration], allowances and privileges as are admissible to a Judge of the Supreme Court and a [Judge] who is not a Judge of a High Court shall be entitled to the same [remuneration], allowances and privileges as are admissible to a Judge of a High Court :

Provided that where a Judge is already drawing a pension for any other post in the service of Pakistan, the amount of such pension shall be deducted from the pension admissible under this clause.

Article 203D

(1) The Court may, [either of its own motion or] on the petition of a citizen of Pakistan or the Federal Government or a Provincial Government, examine and decide the question whether or not any law or provision of law is repugnant to the injunctions of Islam, as laid down in the Holy Quran and Sunnah of the Holy Prophet, hereinafter referred to as the Injunctions of Islam.

(1A) Where the Court takes up the examination of any law or provision of law under clause (1) and such law or provision of law appears to it to be repugnant to the Injunctions of Islam, the Court shall cause to be given to the Federal Government in the case of a law with respect to a matter in the Federal Legislative List or the Concurrent Legislative List, or to the Provincial Government in the case of a law with respect to a matter not enumerated in either of those Lists, a notice specifying the particular provisions that appear to it to be so repugnant, and afford to such Government adequate opportunity to have its point of view placed before the Court.

(2) If the Court decides that any law or provision of law is repugnant to the Injunctions of Islam, it shall set out in its decision:

- (a) the reasons for its holding that opinion; and
- (b) the extent to which such law or provision is so repugnant; and specify the day on which the decision shall take effect:

Provided that no such decision shall be deemed to take effect before the expiration of the period within which an appeal therefrom may be preferred to the Supreme Court or, where an appeal has been so preferred, before the disposal of such appeal.

(3) If any law or provision of law is held by the Court to be repugnant to the Injunctions of Islam,

(a) the President in the case of a law with respect to a matter in the Federal Legislative List or the Concurrent Legislative List, or the Governor in the case of a law with respect to a matter not enumerated in either of those Lists, shall take steps to amend the law so as to bring such law or provision into conformity with the Injunctions of Islam; and

(b) such law or provision shall, to the extent to which it is held to be so repugnant, cease to have effect on the day on which the decision of the Court takes effect.

Article 203DD

(1) The Court may call for and examine the record of any case decided by any criminal court under any law relating to the enforcement of Hudood for the purpose of satisfying itself as to the correctness, legality or propriety of any finding, sentence or order recorded or passed by, and as to the regularity of any proceedings of, such court and may, when calling for such record, direct that the execution of any sentence be suspended and, if the accused is in confinement, that he be released on bail or on his own bond pending the examination of the record.

(2) In any case the record of which has been called for by the Court, the Court may pass such order as it may deem fit and may enhance the sentence:

Provided that nothing in this Article shall be deemed to authorize the Court to convert a finding of acquittal into one of conviction and no order under this Article shall be made to the prejudice of the accused unless he has had an opportunity of being heard in his own defence.

(3) The Court shall have such other jurisdiction as may be conferred on it by or under any law.

Article 203E

(1) For the purposes of the performance of its functions, the Court shall have the powers of a civil court trying a suit under the Code of Civil Procedure, 1908 (Act V of 1908), in respect of the following matters, namely:

(a) summoning and enforcing the attendance of any person and examining him on oath;

(b) requiring the discovery and production of any document;

(c) receiving evidence on affidavits; and

(d) issuing commissions for the examination of witnesses or documents.

(2) The Court shall have power to conduct its proceedings and regulate its procedure in all respects as it deems fit.

(3) The Court shall have the power of a High Court to punish its own contempt.

(4) A party to any proceedings before the Court under clause (1) of Article 203D may be represented by a legal practitioner who is a Muslim and has been enrolled as an advocate of a High Court for a period of not less than five years or as an advocate of the Supreme Court or by a jurisconsult selected by the party from out of a panel of jurisconsults maintained by the Court for the purpose.

(5) For being eligible to have his name borne on the panel of jurisconsults referred to in clause (4), a person shall be an Aalim who, in the opinion of the Court, is well-versed in Shariat.

(6) A legal practitioner or jurisconsult representing a party before the Court shall not plead for the party but shall state, expound and interpret the Injunctions of Islam relevant to the proceedings so far as may be known to him and submit to the Court a written statement of his interpretation of such Injunctions of Islam.

(7) The Court may invite any person in Pakistan or abroad whom the Court considers to be well-versed in Islamic law to appear before it and render such assistance as may be required of him.

(8) No court-fee shall be payable in respect of any petition or application made to the Court under [Article 203D.]

(9) The Court shall have power to review any decision given or order made by it.

Article 203F

(1) Any party to any proceedings before the Court under Article 203D aggrieved by the final decision of the Court in such proceedings may, within sixty days of such decision, prefer an appeal to the Supreme Court:

Provided that an appeal on behalf of the Federation or of a Province may be preferred within six months of such decision.

(2) The provisions of clauses (2) and (3) of Article 203D and clauses (4) to (8) of Article 203E shall apply to and in relation to the Supreme Court as if reference in those provisions to Court were a reference to the Supreme Court.

(2A) An appeal shall lie to the Supreme Court from any judgment, final order or sentence of the Federal Shariat Court-

(a) if the Federal Shariat Court has on appeal reversed an order of acquittal of an accused person and sentenced him to death or imprisonment for life or imprisonment for a term exceeding fourteen years; or, on revision, has enhanced a sentence as aforesaid; or

(b) if the Federal Shariat Court has imposed any punishment on any person for contempt of the Court.

(2B) An appeal to the Supreme Court from a judgment, decision, order or sentence of the Federal Shariat Court in a case to which the preceding clauses do not apply shall lie only if the Supreme Court grants leave to appeal.

(3) For the purpose of the exercise of the jurisdiction conferred by this Article, there shall be constituted in the Supreme Court a Bench to be called the Shariat Appellate Bench and consisting of,

(a) three Muslim Judges of the Supreme Court; and

(b) not more than two Ulema to be appointed by the President to attend sittings of the Bench as ad- hoc members thereof from amongst the Judges of the Federal Shariat Court or from out of a panel of Ulema to be drawn up by the President in consultation with the Chief Justice.

(4) A person appointed under paragraph (b) of clause (3) shall hold office for such period as the President may determine.

(5) Reference in clauses (1) and (2) to Supreme Court shall be construed as a reference to the Shariat Appellate Bench.

(6) While attending sittings of the Shariat Appellate Bench, a person appointed under paragraph (b) of clause (3) shall have the same power and jurisdiction, and be entitled to the same privileges, as a Judge of the Supreme Court and be paid such allowances as the President may determine.

Article 203G

Save as provided in Article 203F, no court or tribunal, including the Supreme Court and a High Court, shall entertain any proceeding or exercise any power or jurisdiction in respect of any matter within the power or jurisdiction of the Court.

Article 203GG

Subject to Article 203D and 203F, any decision of the Court in the exercise of its jurisdiction under this Chapter shall be binding on a High Court and on all courts subordinate to a High Court.

Article 203H

(1) Subject to clause (2) nothing in this Chapter shall be deemed to require any proceedings pending in any court or tribunal immediately before the commencement of this Chapter or initiated after such commencement, to be adjourned or stayed by reason only of a petition having been made to the Court for a decision as to whether or not a law or provision of law relevant to the decision of the point in issue in such proceedings is repugnant to the Injunctions of Islam; and all such proceedings shall continue, and the point in issue therein shall be decided, in accordance with the law for the time being in force.

(2) All proceedings under clause (1) of Article 203B of the Constitution that may be pending before any High Court immediately before the commencement of this Chapter shall stand transferred to the Court and shall be dealt with by the Court from the stage from which they are so transferred.

(3) Neither the Court nor the Supreme Court shall in the exercise of its jurisdiction under this Chapter have power to grant an injunction or make any interim order in relation to any proceedings pending in any other court or tribunal.

Article 203J

(1) The Court may, by notification in the official Gazette, make rules for carrying out the purposes of this Chapter.

(2) In particular, and without prejudice to the generality of the foregoing power, such rules may make provision in respect of all or any of the following matters, namely: -

a) the scale of payment of honorarium to be made to jurisconsults, experts and witnesses summoned by the Court to defray the expenses, if any, incurred by them in attending for the purposes of the proceedings before the Court;

(b) the form of oath to be made by a jurisconsult, expert or witness appearing before the Court;

(c) the powers and functions of the Court being exercised or performed by Benches consisting of one or more members constituted by the Chief Justices;

(d) the decision of the Court being expressed in terms of the opinion of the majority of its members or, as the case may be, of the members constituting a Bench; and

(e) the decision of cases in which the members constituting a Bench are equally divided in their opinion.

(3) Until rules are made under clause (1), the Shariat Benches of Superior Courts Rules, 1979, shall, with the necessary modifications and so far as they are not inconsistent with the provisions of this Chapter, continue in force.

Article 227

(1) All existing laws shall be brought in conformity with the Injunctions of Islam as laid down in the Holy Quran and Sunnah, in this Part referred to as the Injunctions of Islam, and no law shall be enacted which is repugnant to such Injunctions.

Explanation:- In the application of this clause to the personal law of any Muslim sect, the expression "Quran and Sunnah" shall mean the Quran and Sunnah as interpreted by that sect.

(2) Effect shall be given to the provisions of clause (1) only in the manner provided in this Part.

(3) Nothing in this Part shall affect the personal laws of non- Muslim citizens or their status as citizens.

Article 228

(1) There shall be [constituted within a period of ninety days from the commencing day a Council of Islamic Ideology, in this part referred to as the Islamic Council.

(2) The Islamic Council shall consist of such members, being not less than eight and not more than [twenty], as the President may appoint from amongst persons having knowledge of the principles and philosophy of Islam as enunciated in the Holy Quran and Sunnah, or understanding of the economic, political, legal or administrative problems of Pakistan.

(3) While appointing members of the Islamic Council the President shall ensure that:

- (a) so far as practicable various schools of thought are represented in the Council;
- (b) not less than two of the members are persons each of whom is, or has been, a Judge of the Supreme Court or of a High Court;
- (c) not less than four of the members are persons each of whom has been engaged, for a period of not less than fifteen years, in Islamic research or instruction; and
- (d) at least one member is a woman.

(4) The President shall appoint one of the members of the Islamic Council to be the Chairman thereof.

(5) Subject to clause (6) a member of the Islamic Council shall hold office for a period of three years.

(6) A member may, by writing under his hand addressed to the President, resign his office or may be removed by the President upon the passing of a resolution for his removal by a majority of the total membership of the Islamic Council.

Article 229

The President or the Governor of a Province may, or if two-fifths of its total membership so requires, a House or a Provincial Assembly shall, refer to the Islamic Council for advice any question as to whether a proposed law is or is not repugnant to the Injunctions of Islam.

Article 230

- (1) The functions of the Islamic Council shall be,
- (a) to make recommendations to [Majlis- e- Shoora (Parliament)] and the Provincial Assemblies as to the ways and means of enabling and encouraging the Muslims of Pakistan to order their lives individually and collectively in all respects in accordance with the principles and concepts of Islam as enunciated in the Holy Quran and Sunnah;
  - (b) to advise a House, a Provincial Assembly, the President or a Governor on any question referred to the Council as to whether a proposed law is or is not repugnant to the Injunctions of Islam;
  - (c) to make recommendations as to the measures for bringing existing laws into conformity with the Injunctions of Islam and the stages by which such measures should be brought into effect; and
  - (d) to compile in a suitable form, for the guidance of [Majlis-e-Shoora (Parliament)] and the Provincial Assemblies, such Injunctions of Islam as can be given legislative effect.
- (2) When, under Article 229, a question is referred by a House, a Provincial Assembly, the President or a Governor to the Islamic Council, the Council shall, within fifteen days thereof, inform the House, the Assembly, the President or the Governor, as the case may be, of the period within which the Council expects to be able to furnish that advice.
- (3) Where a House, a Provincial Assembly, the President or the Governor, as the case may be, considers that, in the public interest, the making of the proposed law in relation to which the question arose should not be postponed until the advice of the Islamic Council is furnished, the law may be made before the advice is furnished: Provided that, where a law is referred for advice to the Islamic Council and the Council advises that the law is repugnant to the Injunctions of Islam, the House or, as the case may be, the Provincial Assembly, the President or the Governor shall reconsider the law so made.
- (4) The Islamic Council shall submit its final report within seven years of its appointment, and shall submit an annual interim report. The report, whether interim or final, shall be laid for discussion before both Houses and each Provincial Assembly within six months of its receipt, and Majlis-e-Shoora (Parliament) and the Assembly, after considering the report, shall enact laws in respect thereof within a period of two years of the final report.

Article 231

The proceedings of the Islamic Council shall be regulated by rules of procedure to be made by the Council with approval of the President.

Article 260

(3) In the Constitution and all enactments and other legal instruments, unless there is anything repugnant in the subject or context

(a) "Muslim" means a person who believes in the unity and oneness of Almighty Allah, in the absolute and unqualified finality of the Prophethood of Muhammad (peace be upon him), the last of the prophets, and does not believe in, or recognize as a prophet or religious reformer, any person who claimed or claims to be a prophet, in any sense of the word or of any description whatsoever, after Muhammad (peace be upon him); and

(b) "non- Muslim" means a person who is not a Muslim and includes a person belonging to the Christian, Hindu, Sikh, Buddhist or Parsi community, a person of the Qadiani Group or the Lahori Group who call themselves 'Ahmadis' or by any other name or a Bahai, and a person belonging to any of the Scheduled Castes.

III Kaart Pakistan

IV   Aanvraagformulier voor paspoort

Zie separaat document.

V **Overzicht politieke partijen**²⁶⁷

Pakistan Muslim League

In de dagelijkse omgang wordt de Pakistan Muslim League (PML) nog altijd PML-Q genoemd, om deze te onderscheiden van de PML-N (zie hieronder). De PML is ontstaan door het samengaan van de volgende politieke partijen.

- PML-Q (Quaid-e-Azam). Deze partij is ontstaan na de militaire coup van president Musharraf in de aanloop naar de nationale verkiezingen van 2002. Het wordt beschouwd als een centrum- tot conservatieve partij en steunt president Musharraf. Partijleider is Chaudry Shujaat Hussein. De PML-Q heeft de overige partijen binnen de PML als het ware geabsorbeerd;
- PML-Jinnah;
- PML-Z;
- PML-Junejo;
- National Alliance. De leider van de NA is Ghulam Mustafa Jatoi. De NA is een alliantie van verschillende partijen, waaronder de volgende.
  - Millat Party. Deze partij is de meest prominente partij binnen de NA. De leider is voormalig president Farooq Leghari;
  - National People's Party;
  - Sindh National Front;
  - Sindh Democratic Alliance.

Pakistan Muslim League – Nawaz

De PML-N werd in 1962 opgericht door Nawaz Sharif en dient onderscheiden te worden van de PML die president Musharraf steunt. In 1993 werd de PML van Nawaz Sharif omgedoopt tot PML-N. Nawaz Sharif verblijft sinds enkele maanden in Londen, na lange tijd in ballingschap in Saudi Arabië te hebben gewoond. Hij lijkt geen intentie te hebben om terug te keren naar Pakistan. PML-N is rechts-conservatief en gematigd religieus (Nawaz Sharif heeft de shari'a wetgeving ingevoerd).

Pakistan People's Party

Vóór de verkiezingen van 2002 bestond in Pakistan de PPP, maar na deze verkiezingen is de PPP-Patriots, onder leiding van Aftab Ahmed Khan Sherpao, ontstaan. Dit is een coalitiepartij in de huidige regering, en is te karakteriseren als een centrumpartij. De PPP onder leiding van Benazir Bhutto is na de verkiezingen,

---

²⁶⁷ Deze informatie is onder meer afkomstig van de International Crisis Group, [Authoritarianism and political party reform in Pakistan](#). Asia report no. 102, 28 september 2005, p.11-14, CIA, [The World Factbook – Pakistan](#), laatstelijk herzien op 13 juni 2006, www.en.wikipedia.org, Home Office UK, Pakistan, oktober 2005, paragraaf 5.11, Human Rights Commission Pakistan, [Political parties in Pakistan](#), www.hrcpelectoralwatch.org (geraadpleegd op 27-06-06)

onder druk van de Election Commission of Pakistan, zich PPP-Parliamentarians gaan noemen. De PPP wordt over het algemeen gezien als de sociaal democratische partij van Pakistan. In de volksmond wordt gesproken over PPP (welke de partij is van Benazir Bhutto) en de Patriots (van Sherpao).

Muttahida Majlis-e-Amal Pakistan

De Muttahida Majlis-e-Amal Pakistan oftewel MMA is een alliantie van verschillende religieuze partijen en wordt geleid door Qazi Hussain Ahmed. Enkele punten van het manifest van de verkiezingen in 2002 waren het implementeren van de shari'awetgeving en verheffen van de koran tot de hoogste wet van Pakistan.

De MMA is een coalitie van de volgende zes partijen.

- De Jamaat-i-Islamiyya (JI, leider: Qazi Hussain Ahmed). In 1947 definieerde Maududi het doel van de JI als het stichten van een islamitische staat in Pakistan. De partij zou sterke banden hebben met het leger. De achterban bestaat voornamelijk uit geschoolde intellectuelen en wetenschappers. Deze partij wordt gezien als een fundamentalistische partij²⁶⁸ en is voorstander van beleid dat discriminerend is ten opzichte van vrouwen en religieuze minderheden. De JI wil de shari'a verheffen tot hoogste wetgeving van Pakistan. Bovendien heeft de JI banden met de taliban en een aantal madrassas worden geleid door deze partij.²⁶⁹
- De Jamiat-Ulema-i-Islam (JUI, Assemblee van Islamitische Geestelijken) is verdeeld in twee facties, met twee verschillende leiders, te weten de JUI-F (leider: Fazlur Rehman) en de JUI-S (leider: Samiul Haq). Beide facties hebben een puriteinse inslag,²⁷⁰ met wortels in de Deobandi beweging. Deze partijen bepleiten beleid dat discriminerend is ten opzichte van vrouwen en religieuze minderheden;
- Jamiat-Ulema-i-Pakistan is het Assemblee van Pakistanse Geestelijken met als leider Shah Faridul Haq;
- Islam-Tehrik-i-Pakistan;
- Markazi Jamaat Al-Hadith.

---

268   Onder fundamentalisme wordt verstaan een zeer orthodoxe, antiliberaal theologische, levensbeschouwelijke richting (Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal, 14e editie).

269   Asia Times (24-11-05) "Myths and madrassas."

270   Onder puriteins wordt verstaan: streng godsdienstig, zich niet inlatend met wereldse vermaken, zich streng houdend aan zedelijke normen (Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal, 14e editie).

VI Lijst van terroristische organisaties

In december 2005 waren de belangrijkste jihadistische of gewelddadige sektarische organisaties (in de zin van grootte, aantal aanslagen, bekendheid) de volgende.

Lashkar-i-Taiba (Army of the Pure)

LiT richtte zich in het verleden vrijwel exclusief op Kashmir, ondanks zijn wortels in de Kunar provincie van Afghanistan. LiT wordt ondermeer verantwoordelijk gehouden voor de aanslag op het Red Fort in New Delhi in december 2000. Vermoed wordt dat de groep ook betrokken was bij de aanslag op het Indiase parlement in december 2001. De LiT is verboden sinds de bekende speech van President Musharraf op 12 januari 2002.

LiT heeft zich na de lancering van het vredesproces met India in januari 2004 gericht op de internationale jihad. Enige tijd geleden werden leden van de groep in Irak gesignaleerd. De "charitatieve" tak van LiT, Jamaat ud Dawa, bleek één van de meest efficiënte en effectieve hulpverleners na de aardbeving van 8 oktober 2005 in Kashmir.

Jaish-i-Mohammad (Leger van Mohammad)

JiM is opgericht in januari 2000 door Maulana Masood Azhar, nadat hij in een uitwisselingsdeal naar aanleiding van de kaping van een toestel van Indian Airlines in december 1999 in Kandahar was vrijgelaten uit een Indiase gevangenis. JiM richt zich exclusief op de strijd in Kashmir en werd verantwoordelijk geacht voor de aanslag op het Indiase parlement in december 2001. De groep is zich echter meer en meer gaan bezighouden met binnenlands terrorisme. Vermoedens bestaan dat de groep betrokken was bij de aanslagen op president Musharraf in december 2003. Er zijn echter slechts enkele laaggeplaatste militairen voor deze aanslagen veroordeeld. JiM heeft via Binori Town Madrassa in Karachi sterke banden met al Qaida. JiM is tevens reeds in 2002 verboden.

Lashkar-i-Jhangvi (Leger van Jhangvi)

LiJ is een sektarische soennitische Deobandi organisatie uit Jhang. LiJ richt zich vrijwel uitsluitend op de strijd tegen sji'ieten. LiJ werd in augustus 2001 verboden.

Sipah-i-Sahaba Pakistan

Een andere sektarische soennitische organisatie uit Jhang en omstreken, die strijdt tegen sji'ieten is de SSP. Ondanks een verbod van de SSP in januari 2002, kon de toenmalige leider Maulana Azam Tariq vanuit de gevangenis als onafhankelijk kandidaat meedoen aan de verkiezingen van 2002. Hij won een parlamentszetel en verklaarde zijn externe steun aan de regeringspartij PML(Q). Op 6 oktober 2003 werd hij in Islamabad vermoord. Het is tot op heden niet duidelijk wie hem heeft

vermoord. Vermoedens bestaan dat de veiligheidsdiensten hierin een hand hebben gehad. De SSP, tegenwoordig bekend onder de naam *Millat-i-Islami Pakistan*, is frequent in het nieuws geweest naar aanleiding van de sektarische gewelddadigheden in Gilgit medio 2005.

Naast de genoemde groepen zijn nog Al Rashid Trust, Al Badr, Hizbul Mujahideen, Harkat-ul Ansar, Jundulla en Al Furqan vermeldenswaardig.

Bovendien is de Taliban actief aanwezig in delen van de *Federally Administered Tribal Areas* (FATA), NWFP en Balochistan (delen van de provinciale hoofdstad Quetta worden beheerst door de Taliban). Al Qaida elementen (Tsjetsjenen, Uzbeken, Arabieren, etc.) houden zich tevens op in de FATA en naar alle waarschijnlijkheid in madrassa's en andere religieuze instellingen in Karachi.

Tenslotte zijn er binnenlands gerichte terroristische organisaties, zonder banden met al Qaida, zoals het schimmige *Baluchistan Liberation Army* (BLA), dat verantwoordelijk wordt gehouden voor de aanslag in Karachi op een oliemaatschappij (en als *collateral damage* op een Kentucky Fried Chicken restaurant) in november 2005.

Veel van de genoemde organisaties zijn, na het verbod op hun bestaan, met hetzelfde leiderschap en dezelfde structuren en infrastructuur doorgegaan onder andere namen. SSP is in dit verband al genoemd.

VII **Sektarisch geweld (niet-limitatief)**

Op 1 oktober 2004 heeft een zelfmoordaanslag van (vermoedelijk) een soennitische gelovige op een sji'itische moskee in Sialkot het leven gekost aan 31 mensen.²⁷¹ Als vergelding liet een lid van de sji'itische gemeenschap twee bommen ontploffen in Multan; 39 mensen kwamen hierbij om. Vervolgens heeft de zelfmoordaanslag van een soenniet op 10 oktober 2004 bij een sji'itische moskee in Lahore het leven gekost aan vier mensen. Op 8 januari 2005 werd een sji'itische geestelijke vermoord in Gilgit,²⁷² enkele dagen later werden daar 15 soennieten doodgeschoten door sji'itische relschoppers. Medio juni 2006 zijn in het noorden van Pakistan acht soennieten opgepakt, mede in verband met deze moord, en vanwege ander sektarisch geweld.²⁷³ Op 30 mei 2005 vielen drie mensen een sji'itische moskee in Karachi aan, waarbij vijf mensen werden gedood.²⁷⁴ In Islamabad zijn eind mei 2005 twintig mensen om het leven gekomen en zijn honderden gewond geraakt bij een bomaanslag.²⁷⁵ Eind oktober 2005 is een sji'itische leraar vermoord in Quetta. Begin februari 2006 kwamen ongeveer 40 mensen om het leven na een zelfmoordaanslag in Hangu tijdens de sji'itische Ashura processie.²⁷⁶ Eind maart 2006 zijn ten minste 26 moslims omgekomen bij botsingen tussen groepen die geleid werden door rivaliserende islamitische geestelijken in Khyber Agency.²⁷⁷ De provinciale leider van een belangrijke sji'itische partij heeft op 6 april 2006 een bomaanslag in Karachi overleefd.²⁷⁸ Begin april 2006 hebben in Islamabad duizenden activisten van een verbannen soennitische militantengroepering hun verlangen naar een islamitische theocratie geuit. Deze activisten verspreidden pamfletten waarin werd opgeroepen tot de jihad, en waarin haat werd verkondigd jegens de sji'itische minderheid in Pakistan.²⁷⁹ In de tweede week van april 2006 zijn 57 mensen om het leven gekomen bij een zelfmoordaanslag in Karachi. Leaders van de soennitische Tehreek zijn hier ook bij omgekomen.²⁸⁰ Medio april 2006 zijn de sji'itische leider Fazal Hussain Alvi en zijn chauffeur bij Faisalabad doodgeschoten.²⁸¹ In Karachi

---

271 Zie ook BBC (02-10-04) "Bomb carnage at Pakistan mosque."
272 Al Jazeera (13-05-05) "Fresh riots rock Pakistan." Zie ook: Al Jazeera (08-01-05) "Many die in Pakistan sectarian violence." In juli 2006 zijn enkele mensen opgepakt in verband met deze moord (Reuters (08-07-06) "Pakistan arrests eight for sectarian violence.")
273 Reuters (08-07-06) "Pakistan arrests eight for sectarian violence."
274 US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2.
275 DAWN (28-05-05) "Suicide blast at shrine; 20 killed."
276 Zie onder meer The International Herald Tribune (12-02-06) "Playing with the fire of sectarianism." Het Economist Intelligence Unit Country Report vermeldt meer dan 30 doden (main report, juni 2006, p. 13.)
277 Reuters (28-03-06) "Tribal factions clash in Pakistan, 26 killed."
278 AFP (06-04-06) "Un leader pakistanais échappa à un attentat à Karachi."
279 Reuters (07-04-06) "Militant Sunni activists rally in Pakistani capital."
280 Daliy Times (13-04-06) "57 dead in Karachi 'suicide' bombing."
281 AFP (19-04-06) "Un leader chiite abattu dans sa voiture au Pakistan."

zijn medio juli 2006 een sji'itische leider en zijn neef om het leven gekomen tijdens een aanslag.²⁸²

Bovendien vond in 2005 een nieuwe golf van aanslagen plaats die gericht was op de soefi gemeenschap.²⁸³ Op 19 maart 2005 hebben meer dan 40 mensen het leven gelaten door een bomaanslag op een soefi heiligdom in Balochistan. Op 27 mei 2005 werd vlakbij Islamabad een ander soefi heiligdom aangevallen, waarbij ten minste 20 doden vielen.²⁸⁴

Ook de volgelingen van de Aga Khan²⁸⁵ werden in de verslagperiode lastiggevallen door andere burgers. Scholen en medische centra van de Aga Khan Stichting, in het noorden van Pakistan, werden gevandaliseerd. Bovendien zijn eind december 2004 twee werknemers van deze stichting vermoord, vermoedelijk door Deobandi extremisten.²⁸⁶

---

282 AFP (14-07-06) "Un leader chiite taé dans un attentat suicide à Karachi." Enkele verdachten zijn opgepakt eind juli 2006 (Reuters (25-07-06) "Suspects held over suicide attack on Pakistan cleric.")

283 Het soefisme is een mystieke stroming die zijn oorsprong vindt in de islam. (www.en.wikipedia.org)

284 US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2.

285 Aga Khan is de titel van de spiritueel leider en imam van de Naziri-tak van het Isma'ilisme. (www.bartleby.com en www.en.wikipedia.org)

286 US Department of State, International Religious Freedom Report 2005, 8 november 2005, paragraaf 2. Deobandi is een islamitische vernieuwingsbeweging. (www.en.wikipedia.org)